48ՐԴ ՏԱՐԻ Թիւ 1103 Կ ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՎԱՐ 26/8 ՓԵՏՐ. 1905 3 ՇԱԲԱԹ 1322 - 26 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ ՍԱՆԻ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՊԷՐ ԵՒ ՊՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Փ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՆՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գլաւը Ալի Ճատէսի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزیته‌در
صاحب امتیازی : ارمانس فریه
ادارهٔ‌خانه‌سی باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԳԻՆԸ ԵՒ ԱՌՔԱՅՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամեայ
Պոլսոյ համար	80 ղ.	50 ղ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆ.	18 ֆ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 դրուշ։
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՔՈԼԻՆ ԶԱՐԻՔՆԵՐԸ

Պատմութիւնը կը սովրեցնէ մեզի որ հին դարերու ժողովուրդները, անշուշտ գինովութեան դէմ զգուանք մը ներշնչելու համար երիտասարդներուն, մանպարտները կը գինովցնէին հանրային վայրերու մէջ և նոյն իսկ քանի մը երկիրներու օրէնքները մահուամբ կը պատժէին փողոցը գինով վիճակի մէջ գտնուողները։

Մեր օրերը, ցեխին մէջ քաշքշուող ու գլորող գինովները այս տխուր երեւոյթը զգուանք չի ներշնչեր այլ ընդհակառակն կը քաջալերէ սկսնակները, վասն զի գինովութեան դէպքերը, որոնք հարիւրներով տեղի կ'ունենան ամէն օր, ա՛յնքան պարզ, ա՛յնքան բնական բաներ եղած են որ մեր ժամանակի ընթացիկ բարքերուն մէջ մուտ գտած են գրեթէ։

Սակայն ալքոլին հետեւանքները շատ տխուր և նոյն իսկ աղետալի են ամէն անոնց համար որոնք միշտ սովորութիւն չունին այս սոսկալի թոյնը գործածելու։ Արդարեւ, գործածութենէն քիչ ետքը։ Ալքոլը մարդուն մարմինին կազմաւորութեանը մէջ առաջ կը բերէ այնպիսի անկարգութիւններ որոնք ի վերջոյ կը խանգարեն զայն, և ենթական ճշտիւ չի գիտնար թէ ի՞նչ բանի վերագրէ իր վիճակին ու նկարագրին փոփոխութիւնը։ Ուստի, գրեթէ ժամեր առաջ սովորութիւնը անոնց որոնք՝ կը պատրուակեն թէ իրենց յոգնութի՛նը կ'առնեն այդ կերպով, դժբախտաբար տարապայման սպառում մը կուտայ ալքոլին, փողոցներու ամէն անկիւնները, և առաջ կը բերէ տխուր հետեւանքներ զորս պիտի ուսումնասիրենք հիմա։

Այսօր գինովութեան նշանները ա՛յնքան ծանօթ են որ նոյն իսկ տղայ մը կրնայ որոշել զանոնք։ Սակայն ընենք որ գաղտուկ կամ բարեկամներու հետ ալքոլական ըմպելի, —ինչպէս գինի, շամպարխառն ըմպելիներ, ապաէնթ, վերմութ, պիդրը, օղի կամ մաթիքա և ուրիշ այս տեսակ թոյներ գործածել սկսողը նախ ինքզինքը չատ քաջառիրտ, չատ անկախանդ կ'զգայ խօսելու համար, մէկ խօսքով՝ տեսակ մը զրգռութի՛ն կ'ունենայ որ ամէնէն առաջ երեսները կը կարմրցնէ, յետոյ աչքերը հեզհեզուկ կը վառուին և ճիւթեանաւորման այս շրջանին մէջ է որ երիտասարդ սկսնակը ինքզինք աւելի պերճախօս կ'զգայ, գրեթէ առնչաքան մը, թէև իր շուրջը գտնուողները կը սկսին անտանելի և գրեթէ ապուշ գտնել զինքը։ Ճիշտ այս ախտանիշերուն երեւան եկած առենն է որ գինովութիւնը կ'սկսի, վասն զի այն առենն է միայն որ մարդը այլ եւս իր անձին, նոյն իսկ իր զգացումներուն տէրը չէ։ Ուստի ուրախութիւնը, բարկութիւնը, երբեմն նոյն իսկ տխրութիւնը ծայրայեղութեան կը տարուին։ Նմանապէս այն առեն է որ գլխի պրտոյտները կ'սկսին և քալուածքն այնքան դողդոջուն կ'ըլլայ որ գինովը այլ եւս չի կրնար ո՛չ քալել ոչ ալ ոտքի վրայ մնալ։ Շատ չքնած. ստամոքսի անհանգստութիւն մը կ'զգայ, կը ժժգունի, կը փսխէ։ Իրեն համար բարեբախտութիւն է որ փսխումին ետքը, այսինքն կուլ տուած թոյնին մէկ մասը դուրս հանելէ ետքը, ստամոքսի անհանգստութիւնը կ'անհետանայ քիչ մը և քունը կ'տարտէ գինովութեան այս վիճակը որ շատ անգամ հետեւեալ օրուան կը փոխանցէ սաստիկ յոգնութիւն մը, գլխի ցաւ և մարսողական խանգարում։ Դիտելի է որ միշտ այսպէս չի վերջանար գինովութիւնը, վասն զի մարդիկ կան որ չեն փսխեր և կուլ տրուած ալքոլը չարտաքսուիր։ Այն առեն գինովը անզգայ կ'իյնայ և երբեմն նոյն իսկ չնչառութիւնը ա՛յնքան կը դժուարանայ որ գինովը գրեթէ մեռած կը կարծուի։

Սակայն մէկ օրէն միւսը չէ որ մարդ կրնայ դիտել ալքոլին ցաւալի հետեւանքները, վասնզի անցողակի գինովութիւնները կամ երբեմն պատահած ծայրայեղութիւնները անմիջապէս չեն կրնար ազդել մարդուն կազմաւորութեան։ Արդարեւ անոնք որ ցերեկուան ճաշի առեն կէս լիտր գինի և յետոյ իրիկուան ճաշէն առաջ քանի մը գաւաթ օղի կամ մաթիքա կը խմեն ախորժակ բանալու պատրուակով, առանց մոռնալու գաւաթ մը քոնեաքը ճաշէն ետքը, իբր թէ մարսելու համար, շուտով կը վարժուին ալքոլամոլութեան և այս թունաւորումին ցաւալի հետեւանքները կը կրեն։ Եւ ըսել որ այս մարդիկը, իրենց ընդունած դրութեան հետեւանքով ինքզինքին կատարեալ առողջ կ'զգան, որովհետեւ կը շարունակեն իրենց գործերով զբաղիլ առանց ո՛և է արտաքին տխտանիշ ունենալու իրենց թունաւորութեանը։ Սակայն, ֆիզիքական տեսակէտով, ալքոլ խմող անհատը ցոյց կուտայ տեսակ մը ծերութիւն որ համեմատական չէ իր տարիքին։ Օրէ օր կը ծերանայ, և շատ շուտով կը յոգնի։ Քայլելը, մարմնական կամ մը տաւորական չափազանց յոգնութիւն մը անհունապէս կ'սպառէ, կը յոգնեցնէ զայն և գրեթէ հիւանդ կ'ընէ։ Իր երբեմնի զուարթ, վառվռուն բնաւորութիւնը քիչ առենէն կ'այլափոխուի ալքոլին ազդեցութեան տակ և ենթական տխուր, սրտաբեկ կ'ըլլայ երբ ալքոլական թունաւորումին գրգռիչ ազդեցութիւնը դադրի։

Այս դժբախտները սեւեռուն և տարօրինակ գաղափարներ և տխուր մտածումներ ունին։ Իրենց գործունէութիւնը կը նուազի, նոյն իսկ չատ անգամ կ'ոչնչանայ, իմացականութիւնը կը խաւարի և բարոյականը կը դժուարանայ։ Մէկ խօսքով, ուղեղը կարծես պարապ և մարմինը անհոգի կ'ըլլայ։ Այս խեղճերը ամէն բան տխուր կը տեսնեն իրենց շուրջը. և քանի մը ախորժ չեն զգար։ Ոչինչ բանէ մը կը գրգռուին, կը խռովին, և կը զայրանան և հետզհետէ մտանոգ կ'ըլլան։ Կը կարծեն թէ կը հալածուին, կ'ամբաստանուին։

Իրենց թունաւորման այս շրջանին մէջ յանախ բնաւորութիւն կը փոխեն, կը զայրանան, կը վիճին, միշտ առանց պատճառի։ Կ'սկսին աչքերնին գոցել նոյն իսկ իրենց վախնալ, և այս սեւ մտածումները փարատելու համար կը փափաքին խմել, միշտ խմել։ Այն առեն է որ եսասէր, վայրագ, ցասկոտ կ'ըլլան։ Իրենց դիմագծերը կ'այլափոխուին, կը քաշուին և իրենց դէմքին սովորական արտայայտութիւնը կը կորսուի։

Երբեմն ալ, այս ախտանիշերէն շա՛տ առաջ, ալքոլ գործածողները ցաւեր կ'զգան ստամոքսի մէջ։ Այս ցաւը սաստիկ կ'ըլլայ մանաւանդ առտուն և չատ անգամ ալ ճաշէն ետքը։ Այն առեն ենթական ախորժակը կը կորնչնէ, այրուածքներ կ'զգայ ստամոքսին մէջ և առտուն, երբ արթննայ, բերանը դառնահամ, չոր, մածուցիկ կ'ըլլայ։ Երբեմն անկողնէն ելած ժամանակ կը փսխէ և հետաքրքրական է որ այս հիւանդները, իրենց անհանգստութիւնը անցընելու համար, ալքոլ կը խմեն և վայրկենապէս կը հանդարտին։ Առտուն չատ անգամ գլխի պտոյտ կ'ունենան, աչքերնին չի զօրեր, և իրենց անանկ կուգայ որ խորին մը թուութիւն մը կը շրջապատէ զիրենք, և ամէն բան կը դառնայ իրենց շուրջը։ Կը դանդաղին և կարասիի մը կը կռանին որպէսզի չինան։ Գլխի այս պրտոյտները որոնք նախ առտուները կը պատահին, յետոյ կ'սկսին ցերեկներն ալ մէջ տեղ ելնել, և խեղճ մարդը, վայրկենական ու վաղանցիկ դարման մը գտնելու համար, կը խմէ թոյնը։ Առտու մը ալ. հագուած ատենին, զարմանքով կը տեսնեն որ ձեռքերնին կը դողայ, կամ թէ գրած և կամ թէ սիկառ մը պլորած ատենին իրենց մատները կը շարժին։ Այս դողը քիչ ժամանակի մէջ կը չատնայ և մատներէն ու ձեռքերէն կ'անցնի թեւերուն, շրթունքին, լեզուին, ոտքերուն և այն ատեն մարդը չի կրնար ոտքի վրայ կենալ, վասն զի սրունքներուն վրայ կ'երերայ, որով քիչ մը երկարատեւ ուղղահայեաց դիրք մը գրեթէ անկարելի կ'ըլլայ իրեն համար։ Այն միջոցին է որ քունը կը դժուարանայ։ Ենթական այլ եւս առաջուան պէս չի կրնար քնանալ։ Անքնութիւնը հետզհետէ կատարեալ կ'ըլլայ և ալքոլամոլը կը հիւանդանայ, մարմնաւոր մեր կը դզայ և կը կարծէ որ սրունքները ծանրկուած են մրջիւններով որոնք կը խայթեն, ուստի դիրքը կը փոխէ, կը դառնայ, նորէն կը դառնայ, առանց սակայն հանգիստ տեղ մը գտնելու իր անկողնին մէջ։ Այն ատեն չարաչուք երեւոյթներ կը չարչարեն իր ուղեղը։ Զազրելի կենդանիներ կը տեսնէ որոնք իր վրայ կը յարձակին, անոնց հետ կը գլորի գահաւանդներու մէջ, կը պայքարի իր զառանցանքներուն մէջ եւ կ'արթնայ քրտնաթաթախ։ Այսպէս կ'անցնէ գիշերները մինչեւ առտու, մինչեւ այն օրը ուր հիւանդութիւն մը գայ և նեռէ զինք ալքոլական յիմարութեան կամ գերեզմանի մէջ։

Սակայն մինակ դողերը, գլխի պտոյտները, գիշերային գերագրգռութիւնները, զառանցանքները, լուսնառաձեւ տագնապները չեն որ ալքոլականութեան ախտանիշերը կը կազմեն, այլ նաեւ յաճախագէպ ցնցղառապը, կողատապը, որոնք չատ անգամ և յանկարծ մահուան գիրկը կը տանին կը նետեն տարաբախտ ալքոլամոլը։ Այս հիւանդութիւններէն զատ, թոքախտ ալ ալքոլամոլներուն խանգարուած թոքերուն մէջ խիստ նպաստաւոր վայր մը կը գտնէ Քոխի պասիլներուն զարգացմանը համար, այնպէս որ ալքոլամոլները, չատ անգամ իրենց ալքոլական թունաւորման գըլխաւոր ախտանիշերը ներկայացնելէ առաջ, թոքախտէ կը մեռնին։

Ինչպէս կը տեսնենք, ալքոլը ամէն խանգարուած առաջ կը բերէ մարդուն կազմաւորութեա՛ն մէջ և չատ անգամ ալ, ալքոլամոլութեան աղետալի դէպքերէն առաջ, ծննդական բնազդը, այսինքն որդեծնութեան ընդունակութիւնը կը կորսուի։ Տակաւին երիտասարդ, և արտաքին կերպով ուժեղ մարդը այլ եւս անզգայ կը մնայ բնութեան ձայնին և ասիկա բարեբախտութիւն մըն է ընկերութեան համար, վասն զի այս կերպով ծնունդ չի տրուիր սերունդի մը որ ճակատագրականօրէն ենթարկուած է ալքոլական այլասերումի, ինչպէս որ Մանզումէի բազմաթիւ ընթերցողներուն ըսած էինք մեր նախորդ ուսումնասիրութիւններէն մէկուն մէջ, որուն վերնագիրն էր Այրոյ, Ամուսնութիւն եւ Ուղեղեղութիւն։

Այս ալքոլական թունաւորումի շրջանին մէջ զաւակի մը ծնունդ տալը, ինչպէս ըսած էինք այն ատեն, թշուառութեան և ոճրագործութեան հոսանքին մէջ էակ մը եւս նետել պիտի ըլլար։

ՏՈՔԹ. ՎԱԼԱՆԹԷՆ ՆԱԼԲԱՍ
Բարիզի Բժշկ. Կանճառէն
եւ բժիշկ պարսիկ դեսպանատան

ԸՆԵՐԱՑԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ

Ընկերային հարցերուն գրեթէ միշտ այժմէութիւն ունեցող կարեւորագոյն խնդիրներէն մէկն է նորածեւութիւնը, որ կը շահագրգռէ ամէն դասակարգի պատկանող և զարգացման ամէն աստիճանի վրայ գտնուող անձերը։ Քաղաքակրթեալ կեդրոններու պէս, գաւառներու մէջ գտնուող ժողովրդն ալ նորածեւութեան օրաստրէական ստեղծումներուն հետեւելու բուռն տենչանք մը, մարմաջ մը ունի։ Կարծես անդիմադրելի կերպով կը մղուի դէպի անոր և իրեն գեղեցկապաշտի զգացումին թափովը կը փարի նոր-բարձեւութեան ստեղծած խոլ, զուարթ և քմածին ձեւերուն։ Մանաւանդ կիները սխալ ըմբռնումով մը, զայն իրենց կեանքին նպատակը դրած են և իրենց բոլոր մտածումը դէպի հոն կը ձգտի և անոր հրապոյրներէն կ'ուզեն առնչանել այնքան մաս մը, որով կարող ըլլան թովիչ հմայքներ սփռել իրենց գլխարկներուն և զգանցքներուն շուրջ։ Միշտ եւրոպական ճաշակներուն և նորաձեւութեան կը հետեւին, խեղդելով իրենց մէջ ինչ որ ցեղային կը յատկանիշ։ Դժբաղդաբար սակայն չատ հեռու կը գտնուինք յառաջդիմութեան մը ժամանակը ներդաշնակութեան և վայելչութեան իսկայն, բացարձակ անխորհուրդ քմայքն է որ կը տիրէ այսպիսիներու նորաձեւութեան մէջ, միշտ փոխելու, նորանոր ձեւերու տեղի տալու փափաքը, ինչ որ պատճառ կ'ըլլայ ծայրայեղութեան մը դիմելու, մխելու։ Մինչդեռ ճշմարիտ նորաձեւութիւնը կը պահանջէր բացարձակ նմանութիւն մը այն բանին որ կը ներկայացուի իբրեւ լաւագոյնը, ճաշակաւորը և վայելուչը։ Զենք ըսեր թէ պէտք չէ որ մէկը իրեն յատուկ ըմբռնումը ունենայ գեղեցկին մասին. մարդու մը մասամբ մտաւորական և բարոյական վիճակը կը ճանչցուի իր գուսուսէն որ արդարեւ գեղեցկագիտական ըմբռնման աստիճանացոյցը կը համարուի, սակայն չափազանցութիւնը, գեղեցիկ երեւնալու մարմաջով բռնուած սուղ և յանկուցիչ գոյներով զգեստաւորուիլը, պճնուիլը, հարուստ, ջոջ դասակարգի մեծարժէք հագուստներու ընդօրինակումը ստորին դասակարգէն, սոսկ տգիտութեան և անկեալ դաստիարակութեան վերագրելի է, և որուն անխուսափելիօրէն հետեւանքը կ'ըլլայ պատճառ անտեսական խանգարումներու, անձկութեանց։ Համեստ և բարեկեցիկ ընտանիքներ իրենց դրացի հարուստ ընտանիքին նորագոյն ճաշակով ձեւուած հագուստէն հրապուրուած անոր արժէքով հագուստ մը ունենալու տենչանքով, պարտքերու տակ կը կակուղ պարոն մը և երկուքը մէկէն պոռ մը կանգ առին ծովափը։

Երկզուգաթի խիստ գեղեցիկ նաւակ մը կազմ ու պատրաստ կը սպասէր այս զոյգին որ բնաւ ճամբորդի երեւոյթը չունէր։ Տիկինը քանի մը խօսք փոխանակեց ընկերոջը հետ և երկուքը մէկէն պատոյտ մը ըրին քարափին վրայ այնպիսի ձեւով մը որպէս թէ մէկու մը կ'սպասէին։

Անդրօր հետաքրքիրները, որոնք իւրաքանչիւր ուղեւորի մասին իրենց տպաւորութիւնները կ'արտայայտէին, սկսան տարօրինակ կարծիքներ յայտնել այս պերճ զոյգին համար։ Ոմանք՝ մարդ մը մանաւանդ որ բանք գործը ձգած և պահեստի լաթը հագուած քարափին վրայ կը ոլորտկար, նոյնպէս ըստ բաւականի վայելուչ հագուած ընկերոջը դառնալով,

—Ծո Ցակոբիկ, բաւ, կնկանը երեսը նայեցար անգամ մը։

—Ընթացք նայելիք երես ալ ունի, պատասխանեց Ցակոբիկ երգիծական շեշտով մը։ Ինչո՞ւն պիտի նայիմ թոմթոկած կաչին։

—Թոմթոկած ըլլալուն մի՛ նայիր, յարեց ասկերիչը, վիզէն մարգարիտ շարք մը կախած է, որուն ամէն մէկ հատը ջուրի մէջ՝ հինգ հարիւր հատիկ ասկի կ'արժէ։

Ցակոբիկ ընկերոջը այս յայտնութեանը առջեւ անսիրելիօրէն աչքերը սեւեռեց սիկիրին վրայ ու հիացումով դիտեց անոր վզէն կախուած մարգարիտները, որոնց իւրաքանչիւրը սիսեռէ մը աւելի խոշոր էին ու կլոր։

—Տեսար, բացագանչեց ասկերիչը, հարստութիւն ըսածդ ալ ասանկ ըլլալու է։ Մէ՛կ գիտէ, դեռ ի՞նչ տեսակ չգտնուած գոհարեղէններ ունի։

Երիտասարդը, որուն Ցակոբ անունը կուտար ասկերիչը, հազիւ քանքինգ քանը վեց տարեկան երկնագոյն, ճաշակաւորը և վայելուչը։ Զենք ըսեր թէ պէտք չէ որ մէկը իրեն յատուկ ըմբռնումը ունենայ գեղեցկին մասին. մարդու մը մասամբ մտաւորական և բարոյական վիճակը կը ճանչցուի իր գուսուսէն որ արդարեւ գեղեցկագիտական ըմբռնման աստիճանացոյցը կը համարուի, սակայն չափազանցութիւնը, գեղեցիկ երեւնալու մարմաջով բռնուած սուղ և յանկուցիչ գոյներով զգեստաւորուիլը, պճնուիլը, հարուստ, ջոջ դասակարգի մեծարժէք հագուստներու ընդօրինակումը ստորին դասակարգէն, սոսկ տգիտութեան և անկեալ դաստիարակութեան վերագրելի է, և որուն անխուսափելիօրէն հետեւանքը կ'ըլլայ պատճառ անտեսական խանգարումներու, անձկութեանց։ Համեստ և բարեկեցիկ ընտանիքներ իրենց դրացի հարուստ ընտանիքին նորագոյն ճաշակով ձեւուած հագուստէն հրապուրուած անոր արժէքով հագուստ մը ունենալու տենչանքով, պարտքերու տակ կը մտնան, ինքզինքին կը զրկեն անհրաժեշտ պէտքերէ և վերջապէս դժբաղդ կ'ըլլան իրենց բաղձանքը չիրագործուելուն համար։ Հագուելը ընկերութեան մէկ պահանջն է, սակայն անանք որ սոսկ գեղեցկանալու մէկ պահանջը կը նկատեն, կը սխալին. անանք պէտք է նախընտրեն մինակ պարզասիրութիւնն ու վայելչութիւնը և բոլորովին զգուշանալ պէտք են պոռոտ գոյներէն և ճոխ հագուստներէն։ Մարդու մը արտաքին երեւոյթին — հագուստին — մեծ կարեւորութիւն կը տրուի թէեւ և այդ կերպով դատողներուն թիւը անհամեմատ կերպով մեծ է, սակայն անիրաւ ու անարդար է ընդհանուրին դատաստանը երբ սոսկ երեւոյթին կապուած կը մնայ, անդէպ մնալով ներքինին, որ յաճախ հակառակն է արտաքինին և փոխադարձաբար։ Արտաքինէն ներքինին վրայ նախապաշարուիլը զօրաւոր տկարութիւնը եղած է մարդոց։

Զգեստէն, արդուզարդէն միշտ հետեւցուցած ենք անհաղը և մաքուր ու պերճ հագուստին տակ մաքուր սիրտ և անմեղ հոգի նշմարած ենք միշտ։ Ու տարածուած է արտաքինէն դատելու այս սկզբունքը, հագուստէն միշտ հետեւութիւններ հանելու այս ունակութիւնը. և սակայն իրականութեան մէջ յաճախ սխալած ըլլալնիս փորձով տեսած ենք։ Սուղ հագուստները, կարտսիները չեն որ ամէնէն սիրուններն են. պզտիկ դարձուածքով մը կարելի է չնորհալի ձեւ մը տալ, ժպտուն հանգամանք մը ընծայել ու և է հագուստի մը։ Ընտանիքներ կան որոնք այնպիսի հագուստներ, արդուզարդեր կը գործածեն, որոնք բոլորովին անհամապատասխան են իրենց միջավայրին և իրենց տնտեսական վիճակին և բոլորովին հակառակ՝ հաճելի ու դիւրակեցիկ բարօրութիւն մը ապահովելու։ Ընտանիքներ տեսած եմ որոնք իրենց բերնին հացը կտրած են, կարենալ հետեւելու համար անհեթեթ նորաձեւութեան։ Համեստ ընտանիքներու երիտասարդներ և օրիորդներ առանց նկատի առնելու իրենց նիւթականը, կ'ուզեն մրցիլ հարուստ դասակարգին հետ. բայց այդ երիտասարդները փոխանակ ունայնութիւններով զբաղելու, աւելի խելացի կերպով շարժած պիտի ըլլային եթէ կարենային ըմբռնել թէ, գեղեցկութիւնը, վայելչութիւնը, ճաշակը կարելի է իրագործել նոյն իսկ ամէնէն համեստ պայմաններու մէջ։

ՅՈՎՀ. Գ. ՄՕՋՄԱԵԱՆ
Տրապիզոն

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ Թիւ 1

ՔԱՍԻՄ

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՐԱԿԱԾԱՅԻՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐ

ԱՐԿԱԾԱԼԽՆԴԻՔ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Ա.

Լոյսի Ուրանիան չոգենաւը որ երեք օրէ ի վեր խարսիած էր մայրաքաղաքս նաւահանգստին մէջ, այդ իրիկուն պիտի մեկնէր։ Այս չոգենաւը իր նկայ զանգուածով, կրկնակ ծխնելոյզով ու արտաքին փայլով մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուցած էր հանրութեան մէջ, և շատեր թաքուն խօսք կ'այցելէին հոն, հիսաքանչ մը-նալով անոր ներքին բաժանումներուն և չեղ կահաւորումին վրայ։ Հասարակ չոգենաւէ աւելի շարժուն ապարանք մըն էր Ուրանիա, որով ճամբորդելը ճշմարիտ բաղդաւորութիւն մը կրնար սեպուիլ ամէն կենցաղասէրի համար։ Այդեղուներուն ամէնքն ալ արտակարգ հիացումով կը դրուատէին գիտութեան և արուեստի այս հրաշակերտը որ խօսկցութեան առարկայ էր դարձած ամէն դասակարգին։

Անոնք որոնք պատեհութիւն չէին ունեցած ներս մտնելու անկէ, ծովեզերքին վրայ խնամած հեռուէն հեռու կը դիտէին անոր չքեղութիւնը, միեւնոյն ժամանակ հանդիսաւորը ըլլալով ծովուն պարզած հրապուրիչ տեսարաններուն։

Գայթառ արեւ մը կը ճառագայթէր ինչ որ ալ աւելի կը հրապուրէր զբօսասէրներն ու անգործ պատողները ծովեզերք թափուելու։

Ուրանիա իր մէկնումին առթիւ շրջապատուած էր մամուռներու, նաւակներու ալեզան տարմիղէ մը, որոնցմէ ոմանք ուտեստ, ոմանք նպաստեղէն կը տանէին չոգենաւ, մինչ ուրիշներ ալ բեռ կը փոխադրէին անկէ։ Մեքենաներուն խլացուցիչ ճարճատիւնը, չղթաներու, անուներու դժոխային ժխորը, նաւաղներու պոռչրտաքը և նաւավարներու հայհոյանքը, իրարու միանալով թոնոլոգ մը կը կազմէին որ քանի սաստկանա՛ր, այնքան կը զգացնէր չոգենաւին մեկնելու ճգնաժամը։

Ուրանիա ուժգնութեամբ սուլեց։ Ցետոյնց ուղեւորներ ու ապրանք փոխադրող նաւակներ հասկնալով այս յայտարար սուլին նշանակութիւնը, տենդագին փութկոտութեամբ մը սկսան խուժել դէպի չոգենաւ, որուն նաւապետը արդէն հուշակ հանած էր ճշդապահութեան ու ամէնէն յարգի ուղեւորներու համար իսկ երկու վայրկեան զսպելու սովորութիւնը չունէր։

Հրաժեշտի արարողութիւնները բակրսուած էին քարափին վրայ, ուր այլեւայլ չոգենաւով ուղեւորողներ չբրջապատուած իրենց ազգականներէն ու բարեկամներէն, ոմանք զիրար կը համբուրէին՝ ուրիշներ արցունք կը թափէին և մայրեր իրենց զաւակը գրկած չուտ վերադառնալու խոստում կ'առնէին անկէ, իրենց վերջին համբոյրը դրդմելով անոր ճակտին։

Ուղեւորներու այս մեկնումի պահուն յանկարծ ամէնուն աչքին զարկաւ անձնական չքեղ լանտօ մը, զոր կը վարեր խիստ մաքուր հագուած կառապան մը, իր քովն ունենալով ոսկեճամուկ հագուստներով խրուտած մը։ Կառքը երբ ծովեզերք հասաւ խրուտիը վար ցատկեց անմիջապէս և յարգանօք դռնակը բանալով տարմադրելի ըրաւ զինքը տարիքը առած կնոջ մը, որ խրուտիին թեւին կրթնելով դուրս ելաւ։ Տիկնէն անմիջապէս եռաք կառքէն իջաւ նաեւ իրեն հասակակից պարոն մը և երկուքը մէկէն պոռ մը կանգ առին ծովափը։

Երկզուգաթի խիստ գեղեցիկ նաւակ մը կազմ ու պատրաստ կը սպասէր այս զոյգին որ բնաւ ճամբորդի երեւոյթը չունէր։ Տիկինը քանի մը խօսք փոխանակեց ընկերոջը հետ և երկուքը մէկէն պատոյտ մը ըրին քարափին վրայ այնպիսի ձեւով մը որպէս թէ մէկու մը կ'սպասէին։

Անդրօր հետաքրքիրները, որոնք իւրաքանչիւր ուղեւորի մասին իրենց տպաւորութիւնները կ'արտայայտէին, սկսան տարօրինակ կարծիքներ յայտնել այս պերճ զոյգին համար։ Ոմանք՝ մարդ մը մանաւանդ որ բանք գործը ձգած և պահեստի լաթը հագուած քարափին վրայ կը ոլորտկար, նոյնպէս ըստ բաւականին վայելուչ հագուած ընկերոջը դառնալով,

—Ծո Ցակոբիկ, բաւ, կնկանը երեսը նայեցար անգամ մը։

—Ընթացք նայելիք երես ալ ունի, պատասխանեց Ցակոբիկ երգիծական շեշտով մը։ Ինչո՞ւն պիտի նայիմ թոմթոկած կաչին։

—Թոմթոկած ըլլալուն մի՛ նայիր, յարեց ասկերիչը, վիզէն մարգարիտ շարք մը կախած է, որուն ամէն մէկ հատը ջուրի մէջ՝ հինգ հարիւր հատիկ ասկի կ'արժէ։

Ցակոբիկ ընկերոջը այս յայտնութեանը առջեւ անսիրելիօրէն աչքերը սեւեռեց սիկիրին վրայ ու հիացումով դիտեց անոր վզէն կախուած մարգարիտները, որոնց իւրաքանչիւրը սիսեռէ մը աւելի խոշոր էին ու կլոր։

—Տեսար, բացագանչեց ասկերիչը, հարստութիւն ըսածդ ալ ասանկ ըլլալու է։ Մէ՛կ գիտէ, դեռ ի՞նչ տեսակ չգտնուած գոհարեղէններ ունի։

Երիտասարդը, որուն Ցակոբ անունը կուտար ասկերիչը, հազիւ քանքինգ քանը վեց տարեկան երկնագոյն, ճաշակաւորը և վայելուչը։ Զենք ըսեր թէ պէտք չէ որ մէկը իրեն յատուկ ըմբռնումը ունենայ գեղեցկին մասին. մարդու մը մասամբ մտաւորական և բարոյական վիճակը կը ճանչցուի իր գուսուսէն որ արդարեւ գեղեցկագիտական ըմբռնման աստիճանացոյցը կը համարուի, սակայն չափազանցութիւնը, գեղեցիկ երեւնալու մարմաջով բռնուած սուղ և յանկուցիչ գոյներով զգեստաւորուիլը, պճնուիլը, հարուստ, ջոջ դասակարգի մեծարժէք հագուստներու ընդօրինակումը ստորին դասակարգէն, սոսկ տգիտութեան և անկեալ դաստիարակութեան վերագրելի է, և որուն անխուսափելիօրէն հետեւանքը կ'ըլլայ պատճառ անտեսական խանգարումներու, անձկութեանց։ Համեստ և բարեկեցիկ ընտանիքներ իրենց դրացի հարուստ ընտանիքին նորագոյն ճաշակով ձեւուած հագուստէն հրապուրուած անոր արժէքով հագուստ մը ունենալու տենչանքով, պարտքերու տակ կը մտնան, ինքզինքին կը զրկեն անհրաժեշտ պէտքերէ և վերջապէս դժբաղդ կ'ըլլան իրենց բաղձանքը չիրագործուելուն համար։ Հագուելը ընկերութեան մէկ պահանջն է, սակայն անանք որ սոսկ գեղեցկանալու մէկ պահանջը կը նկատեն, կը սխալին. անանք պէտք է նախընտրեն մինակ պարզասիրութիւնն ու վայելչութիւնը և բոլորովին զգուշանալ պէտք են պոռոտ գոյներէն և ճոխ հագուստներէն։ Մարդու մը արտաքին երեւոյթին — հագուստին — մեծ կարեւորութիւն կը տրուի թէեւ և այդ կերպով դատողներուն թիւը անհամեմատ կերպով մեծ է, սակայն անիրաւ ու անարդար է ընդհանուրին դատաստանը երբ սոսկ երեւոյթին կապուած կը մնայ, անդէպ մնալով ներքինին, որ յաճախ հակառակն է արտաքինին և փոխադարձաբար։ Արտաքինէն ներքինին վրայ նախապաշարուիլը զօրաւոր տկարութիւնը եղած է մարդոց։

Զգեստէն, արդուզարդէն միշտ հետեւցուցած ենք անհաղը և մաքուր ու պերճ հագուստին տակ մաքուր սիրտ և անմեղ հոգի նշմարած ենք միշտ։ Ու տարածուած է արտաքինէն դատելու այս սկզբունքը, հագուստէն միշտ հետեւութիւններ հանելու այս ունակութիւնը. և սակայն իրականութեան մէջ յաճախ սխալած ըլլալնիս փորձով տեսած ենք։ Սուղ հագուստները, կարտսիները չեն որ ամէնէն սիրուններն են. պզտիկ դարձուածքով մը կարելի է չնորհալի ձեւ մը տալ, ժպտուն հանգամանք մը ընծայել ու և է հագուստի մը։ Ընտանիքներ կան որոնք այնպիսի հագուստներ, արդուզարդեր կը գործածեն, որոնք բոլորովին անհամապատասխան են իրենց միջավայրին և իրենց տնտեսական վիճակին և բոլորովին հակառակ՝ հաճելի ու դիւրակեցիկ բարօրութիւն մը ապահովելու։ Ընտանիքներ տեսած եմ որոնք իրենց բերնին հացը կտրած են, կարենալ հետեւելու համար անհեթեթ նորաձեւութեան։ Համեստ ընտանիքներու երիտասարդներ և օրիորդներ առանց նկատի առնելու իրենց նիւթականը, կ'ուզեն մրցիլ հարուստ դասակարգին հետ. բայց այդ երիտասարդները փոխանակ ունայնութիւններով զբաղելու, աւելի խելացի կերպով շարժած պիտի ըլլային եթէ կարենային ըմբռնել թէ, գեղեցկութիւնը, վայելչութիւնը, ճաշակը կարելի է իրագործել նոյն իսկ ամէնէն համեստ պայմաններու մէջ։

ՅՈՎՀ. Գ. ՄՕՋՄԱԵԱՆ
Տրապիզոն

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

«Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ»ի Փետրվար 5ի խմբագրականն է

Ո՛վ որ ճշդիւ յիշէ ամրան միջոցին մղուած գործողութիւնները, և երկուքանակներուն այն ատենուան հանգամանքները ներկային հետ բաղդատէ, բոլորովին փոխուած պիտի տեսնէ կացութիւնը։ Թաւշեաւէն մինչեւ Հունհո ճաքռնցիներուն յառաջխաղացութեան միջոցին գլխաւոր գունդերը յանախ պարտաւորուած էին ճամբայ բանալ լեռներուն մէջ երկաթուղիին արեւելեան կողմը, և բոլոր կռիւները կը մղուէին երկուստեք արեւելեան թեւերուն վրայ։ Երկաթուղիին աւելի մօտ արեւմտեան թեւերուն վրայ անջատ զօրագունդեր միայն տակաւ կուներ կ'ունենային, բայց վճռականութիւնը արեւելեան թեւերուն վրայ կ'որոշուէր։ Ձիւղ այսպէս եղաւ Թաշիչաօի, Հարչէնկի կռիւներուն մէջ, մինչեւ Անշանշան նահանգի կռիւներուն մէջ, և Լիաօեանկի կռիւներուն մէջ մինչեւ Շաճ։ Այս գործողութեանց միջոցին երկու հակառակորդներն ալ զգուշացան երկաթուղիին արեւմտեան կողմը գտնուած ցած կամ խոր երկրին մէջ մտնելէ։ Շահոյի վրայ կացութեան միջոցին միայն սկսաւ պատերազմը իր ռազմագիտական ուղղութիւնը փոխել, և կռիւները փոխադրուեցան արեւմտեան թեւերուն վրայ, ա՛յնպէս որ հիմակ ալ հոն իրարու դէմ կեցած են երկուստեք գլխաւոր ուժերը, իւրաքանչիւրը տարածելով դէպի արեւմուտք Հունհոյի վրայ։ Համաքմբութեան այս փոփոխութեան պատճառը առաջ եկած է գործողութեանց ներկայ ռազմավայրին ընութեան փոփոխութենէն։

Հիմա միջոցը երկու իրապէս որոշ մասերու կը բաժնուի Լիաօեանկ-Մուքտէն ճամբուն միջոցաւ։ Արեւմտեան կողմը հարթավայր, արեւելեան կողմը լեռնավայր։

Լիաօհոյի լեռնադաշտը, որուն կը վերաբերի նաև Հունհոյի գետային ահմանը, ամրան ամիսներուն անպարմար է զինուորական մեծ շարժումներու։ Մարտի վերջը երբ կը սկսի սառնալին եղանակը, անձրեւները կը տեղան, որոնք գետիններուն անցանելիութիւնը և նոյն իսկ հաղորդակցութիւնները ա՛ն սահմանն կը խանգարեն որ սայլերուն. մանաւանդ թնդանօթներուն շարժումները գրեթէ անկարելիութեան կը մատնուի։ Առանց հրեանների և առանց փոխադրող սայլերու ալ ո՛և է գործողութիւն անգործադրելի է։ Բաց ասի, գետերը իրենց հալելէն և դարձեալ հոսել սկսելէն վերջ նո՛ւնքան կը դժուարացնեն յարձակողականը, ո՛րքան կը նպաստեն պաշտպանականին։ Ձմեռը ընդհանրապէս անցանելի է հարթավայրը յատակին և ջուրին սառելուն պատճառաւ, մինչդեռ ամրան ամիսներուն լեցուն են հոն ճահիճները և խիստ կալկուղ մասերը, այպէս գետային կամ ջրային արգելքները անհետ կ'ելլան, ամբողջ գետինը դաշտավայր մը կը ձեւանայ, զօրքերուն և սայլերուն համար դիւրանցանելի։ Բազմաթիւ խոշոր գիւղերը փափաքուած պատսպարանները և պաշտպանութեան յատուկ կէտերը կ'ընծայեն։

Երկաթուղիին արեւելեան կողմը լեռնադաշտը կամ լեռնավայրը ռազմարկելի յատուկ գետին կ'ելլայ։ Թէև դէպ ի արեւելք ցից, բայց այդ ուղղութեամբ տարածուած թեւերուն համար տերող դիրքեր կ'ընծայէ, որոնք միշտ դէպ ի հեռները կրնան երկարել։ Տաք ամիսներուն ջուրը — որ գլխաւոր պայման մըն է զինուորական մեծ փոխադրութեանց համար — չափն ալ չատ չէ, և ամրան անպատեհութիւնները՝ տաքը և ճանճերը քիչ կ'ելլեն, ինչպէս յայտնի է, լեռնային մասերուն մէջ։ Ընդհակառակն ձմեռը բարձրադիր մասերուն մէջ բոլորովին կը պակսի ջուրը, ցուրտը աւելի խիստ կ'ելլայ, և պանակութիւնը աւելի դժուար։

Հարթավայրին և լեռնավայրին զանազան յատկութիւնները իրենց օգտակարութիւնները ունին գործողութիւններուն համար՝ տարբեր եղանակներուն համեմատ։ Զինուորական շարժումները և հետեւաբար նաև համախմբութիւնները այդ յատկութեանց յարմար պէտք է ելլան, և այս պատճառաւ է որ երկու հակառակորդներուն գլխաւոր ուժերը ա՛ռան եղանակին տեսանք որ կը քաշէին երկաթուղիին արեւելեան կողմէն, իսկ ձմրան ամիսներուն հարկ եղաւ տեղափոխութիւն մը դէպի արեւմտեան թեւերը, և նաև բաւական երկար յառաջացում մը Վիաճոյի լեռնադաշտին մէջ։

Ասկէց յայտնի կը տեսնուի թէ ներկայ կացութիւնը չի կրնար շատ երկար տեւել, այլ ցուրտ եղանակին տեւողութենէն միայն կախում ունի։ Երբ դայ հանի սառնամանի եղանակը, որ ընդհանրապէս Մարտի վերջերը կը սկսի։ Ցատակները նորէն պիտի թաքնան, գետերը իրենց սովորական ընթացքը պիտի սկսին, ճանապարհները պիտի կազմուին, անարգել կերպով ընթանալի դաշտերը պիտի պարզուին. մէկ խօսքով մեծագոյն գործողութիւնները պիտի վերսկսանան իրենց սովորական յարմարութիւններ։ Երկաթուղիին արեւմտեան կողմի միջոցը պիտի կորսնցնէ իր ներկայ նշանակութիւնը, և իւրաքանչիւր պատերազմիկ պիտի ստանայ իր գործելու անկախութիւնը, և լեռնային մասերուն մէջ զինուորական փոխադրութիւնք պիտի սկսին իրենց կարեւորութիւնը։

Ուստի ցած դաշտին մէջ արեւմտեան թեւերուն վրայ մեծ գործողութեան մը համար ժամանակը կարճ է։ Բայց այս մասին կորստիութիւնը չատ քիչ է, այս ցուրտ եղանակին, ինչպէս յայտնի տեսնուեցաւ վերջերս յառաջապահական գործողութեան ժամանակ քանի որ արտասովոր ցուրտ կը կազմուէր երկու կողմերուն ալ գործունէութիւնը։

ՊԱԼՔԻԿ ՆԱՒԱԽՈՒՄԲԵՐԸ

Գերման շոգենաւ Տ.ըթմուլնց որ Մատակասքար ածուխ տարած էր ծովակալ Բօմէսվիլնսքիի նաւախումբին, Բանկոն դառալով կը պատմէ թէ ռուս նաւատորմը քիչ ատենէն Մ. Արեւելք պիտի երթայ Սունտա նեղուցին ճամբով, քանի որ Հնդկաց Ովկիանոսին մէջ ճաքռնցիներուն հանդիպման վտանգը կը նախատեսի։

Տանտրութ գերմանական ածխաբարձ շոգենաւեր ռուսական երկրորդ նաւախումբին կ'ընկերանան ճիպութիէ Մատակասքար։

ՌՈՒՍԻՈՅ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՑԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.—

Իբրեւ յայտնի Վիեննայի հանգուցեալ ռուս դեսպան Բաքնիսի կոմսին, Հռոմի ռուս դեսպան Ռոսսով իշխանը անուանուեցաւ. ինչպէս արդէն գրեցինք։ Ռուսսով Զարին աբքունիքին մէջ չատ սիրուած անձնաւորութիւն մըն է և տեղեակ է բոլոր խնդիրներու, ամէն մանրամասնութիւններով. Իշխան Լէոնիտ Ռուսսով, որ թաթար իշխանական սերունդէն է, ծնած է 1839 Յնվ. 20ին, հետեւաբար 66 տարեկան է։ Ուրեմն իր դասախարակութիւնը առած է Զարին հովանաւորութեան տակ գտնուող պալատական ազնուականներուն վարժարանին մէջ, Ռուսիոյ ա՛յն զինուորական վարժարանը, ուր կը փափաքին մտնել Ռուսիոյ ա՛ռնէն ազդեցիկ ազնուական ընտանիքներուն զաւակները. Զարին ծառայութեան մէջ մտնել պատրաստելու նպատակաւ։ Այդ զինուորական վարժարանէն չորս նաւաբտ եղաւ 1857ին փայլուն վրկայականով, և իսկոյն իր փափաքին համաձայն Բեթերսպուրգի արտաքին գործոց պաշտօնարանին մէջ սկսաւ իր գործունէութիւնը։ Վարչապետ իշխան Կորչաքով, որ Ռուսսով ընտանիքին մօտաւոր ազգական մըն էր, մանաւոր հաճութեան առարկայ եղաւ պատանի պաշտօնատարը, այնպէս որ քանի տարեկան հասակին մէջ արդէն իսկ դեսպանութեան կոչուեցաւ Նաբոլիի, ապա Դուբլինի և վերջապէս Հռոմի։ Իր փայլուն տաղանդին և սքանչելի դիտողութիւններուն պատճառաւ յանախ իրեն վրայ հրաւիրեց Ալեքսանդր Բ.ի ուշադրութիւնը, որով քանի մը տարիէն Բեթերսպուրգ կանչուեցաւ. և առաջին քարտուղար անուանուեցաւ Բեթերսպուրգի արտաքին գործոց Պաշտօնարանին մէջ։ Նոյն Պաշտօնարանին դիւանական շրջանակներուն մէջ Ռուսսով փայլուն դէմք մը դարձաւ, և ամէնուն աչքին առարկայ։ որովհետեւ քանի՛ՀՎՆ տարեկան հասակին մէջ առաջին քարտուղարութեան պատասխանատու բարձր պաշտօնին գլուխը անցած էր։ Սակայն հնարամիտ և ուշիմ իշխան Ռուսսով գիտցաւ իր պաշտօնակիցներուն հակակրութիւնը և Պաշտօնարանին մէջ մեծ ազդեցութիւն չունի։ Իր առաջին անկախ դիւանագիտական գործունէութիւնը արտասահմանի մէջ բացուեցաւ 1870ին, իբրեւ Ռուսիոյ ներկայացուցիչը Ռումանիոյ մէջ։ Հոն մնաց տասնըվեց տարի, և յիշատակելի այդ երկար ժամանակամիջոցին մէջ Պուքրէշի արքունիքին համակրութիւնը գրաւեց և լիովին տեղեկացաւ դիւանագիտական ամէն նրբութիւններու։ 1886ին Պրիսէլ գնաց իբրեւ ռուս դեսպան, ուր քանի մը տարի գործեց, և նշանակալից դեր մը խաղաց պէտք մայրաքաղաքին բարձր դասու ընկերութեան և արքունիքին մէջ։ Երբ Պաոռն Մորէնհայմ, Բարլինի Ռուսիոյ երկարամեայ ներկայացուցիչը, ա՛ն մարդը՝ որ ռուսս-ֆրանսական դիմակցութեան ստեղծիչը կը կոչուի, թողուց իր պաշտօնը, Ռուսսով իշխան անոր յաջորդ նշանակուեցաւ։ Ֆրանսական մայրաքաղաքին մէջ իր Սալոնները ժամադրավայր մըն էին առաջնակարգ գրագէտներուն, գեղարուեստագէտներուն և երաժիշտներուն։ Իբրեւ երաժիշտ և երաժշտասէր Ռուսսով իշխան քաջալերեց չատ մը երաժշտական տաղանդներ։ 1903ին էր որ Հռոմի դեսպան անուանուեցաւ, որովհետեւ Իտալիոյ հետ ունեցած ռուս դեսպան Նելիտով տեղեկագիր մը ղրկած ըլլալով Զարին, անոր ներկայութիւնը այլեւս անկարելի էր Իտալիոյ մայրաքաղաքին մէջ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՆԱՒԱՑԻՆ ՆՈՐ ՄՐԱԳԻՐԸ.— Ծովային նախարարութեան Վարիչ Մարհուրդին անդամներէն Մր. Լի բանախօսութիւն մը ընելով, ըսաւ թէ անգլիական կառավարութիւնը հիմա ծրագրայնն և Միջերկրականէն չէ որ կը վախնայ կամ անհանգիստ է, այլ պարտաւորուած է աչքը անկել դէպի հիւսիսային ծով։ Անգլիական նաւատորմիղը այդ ծովուն մէջ պէտք է ա՛նքան զօրաւոր ըլլայ որ ո՛և է վտանգի դէմ դնելու կարող ըլլայ։ Եթէ դժբախտաբար Գերմանիոյ դէմ հարկ ըլլայ պատերազմական յայտարարութիւն մը ընել, անգլիական նաւատորմը առաջին հարուածը պիտի սկսի, երբ դեռ միւս ծովերուն մէջ գտնուող անգլիական նաւատորմիղները չատ հեռուն պիտի գտնուին։ Կառավարութեան նոր նաւային ծրագիրը կը տրամադրէ չինել ամէնէն լաւ, ամէնէն արագընթաց և ամէնէն աւելի զրահապատ մարտանաւեր, որոնք ապագայ ծովամարտներու մէջ սահմանուած են մեծ դեր կատարելու։ Հետեւաբար ոչ ծախք պիտի չխնայուի հին մարտանաւերուն նորոգութեան համար։ Ամէնէն խոշոր և բոլորովին նոր դրութեամբ պիտի ըլլան չինութիւնները և նորոգութիւնները. ամէնէն խոշոր թնդանօթներով պիտի սպառազինուին անոնք։

ՍԻՎԻԹՕՆԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Այսօր (3 Փետր.) Ամբասսատիլ Ատեանը պիտի զբաղի Սիվիթօնի գործին վերաքննութեամբ, հանգուցեալ երեսփոխանին հայրը բողոքած ըլլալով հարցաքննիչ դատաւորին տուած վճիռին դէմ՝ դատասան տեղի չտուեն մասին։ Նաեւ սպանութեան ամբաստանութիւն եղած է անձանթի մը դէմ։ Դատավարութիւնները դռնփակ պիտի ըլլան։ Մ. Սիվիթօնի հայրը, իր դիմումին ոյժ տալու համար, փաստաբանին Մ. Ժօզէֆ Մէնարի անունով՝ յիշատակագիր մը ուղղած է։ Յիշատակագրին մէջ քննուելէ յետոյ կազով Թունաւորման, անձնասպանութեան մասին առաջ բերուած պատճառները սա եզրակացութիւնը կը հանուի թէ Մ. Սիվիթօն ըսպանուած է, բայց պահանջող կողմին չի՛նար մարդասպանները երեւան հանել։

— Կոլոնայի աշխատակիցներէն մէկը տեսակցութիւն մը ունեցած է տիկին Ժիւլ Լէպօտիի հետ, որ կարծիք կը յայտնէ թէ Մ. Սիվիթօն անձնասպան եղած չէ, այլ թունաւորուած։

ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՎԱՆԻՋ.— Ձիքակոյի մէջ ձերբակալեցին Եոհան Հոք անուն մէկը, որ 33 կիներու դժբախտութեան պատճառ եղած է։ Անոնցմէ ոմանք սպաննած է, ուրիշներ լքած է, կողոպտելէ յետոյ։ Վերջին կնոջ՝ Տիկին Հոքի մարմնոյն մէջ գտնուած է քանի մը հոգի սպաննելու չափ թոյն։

ՔՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ

Քրէտի Լիոնէի Նախագահ Հանրի Ժէռմէնի մահուամբ անհեռացած կ'ելլայ Ֆրանսայի ամէնէն առաջնակարգ սեղանաւորական անձնաւորութիւններէն մին։ Ժէռմէնի նշանակութիւնը կարելի է չափել ա՛յն Հասատութեան մեծութենէն, որուն գլուխը կը գտնուէր տարիներէ ի վեր, և որուն տուաւ իր այսօրուան ուղղութիւնը։ Այն կարեւոր դերը՝ զոր նա խաղաց Ֆրանսայի սեղանաւորական կեանքին մէջ, առաջնորդեց զինքը նաեւ քաղաքականութեան։ Ժէռմէն աւանդաւոր և ընթացիկ հաշիւներու Հասատութեան մը վերածեց Քրէտի Լիոնէն, որ նախապէս տոմակներու շրջաբերութեան հասատութիւն մըն էր լոկ, և այդ կերպով Ընկերութիւնը ներքին չփման մէջ դրաւ ֆրանսացի հասատուններուն և խնայողներուն մեծ աւադանին հետ, որով Քրէտի Լիոնէ այսօր անթաղդատելի դիրք մը բռնած է։ Երբ Քրէտի Լիոնէ, որուն կեդրոնն էր Լիոնի մէջ, 1860ին վերջերը մասնաճիւղ մը բացաւ Բարիզի մէջ, չէր գուշակուեր թէ հաստատութիւնը իր արդի մեծ նշանակութիւնը պիտի կրնար ունենալ։ Ժէռմէն, որ նոյն միջոցին արդէն Ընկերութեան վարիչն էր, գիտցաւ նոր ճամբաներ բանալ Պանքային առջեւ, մինչեւ որ անոր ծանրութեան կեդրոնը գնահատեց Բարիզ, և մայրաքաղաքին մէջ բազմաթիւ մասնաճիւղերու հիմնարկութեան շնորհիւ, ինչպէս նաեւ դաշտերուն և վերջապէս արտասահմանի մէջ նոյն գործունէութեան շնորհիւ՝ անոր սեղանաւորական նշանակութիւնը ներկայ բարձրութեան հասցուց։

Ֆրանսական բազմաթիւ մասնաճիւղեր հաստատելով և զանոնք ամենափայլուն կերպով վարելով, Ժէռմէնի նպատակն էր իր Հասատութիւնը տերտ չփման մէջ դնել խնայողական մեծ շրջանակին հետ, և ա՛յն կազմակերպութիւնը, զոր այս ժամանակ տուաւ անոր, խնայողութեան տակակցութիւնը նոյն իսկ տիպար և նմոյշ եղաւ Գերմանիոյ համար։ Ժէռմէնի առաջնորդութեան տակ Քրէտի Լիոնէն աշխարհի մէջ վարկի ամէնէն առաջնակարգ կազմակերպութիւնը եղաւ։ Ֆրանսայի հասատուններուն և խնայողներուն Պանքան է, որոնք հոն ապանդ կը ձգեն իրենց դրամական կարողութիւնները, իրենց գոնարեղէնները, և կերպով մը այդ Հասատութիւնը իրենց դրամական կարողութեանց վարիչն է։ Ասով Քրէտի Լիոնէ ամենէն կարեւոր գործիչը եղաւ ֆրանսական դրամագլխին, և Ժէռմէն վերջ ի վերջոյ այդ գործունէութեան վրայ կեդրոնացուց Հասատութեան պաշտօնը։ Միւս ֆրանսական Պանքաները ինքնին դադրեցուցին մեծ փոխատուութիւնները, և Քրէտի Լիոնէի վիճակեցաւ այդ գործը իրեն հետ չբփման մէջ գտնուող հասատուններուն և խնայողներուն մեծ շրջանակին համար։

Հաշիւները ցոյց կուտան թէ Քրէտի Լիոնէ ինչ անքաղդատելի մեծութեամբ գործ կը տեսնէ։ 1903 տարեշրջանի հաշուեկշռին մէջ Քրէտի Լիոնէի առեւտրական թուղթերը 836 միլիոն ֆր. են։ Բէրորի համար գործածուած գումարն է 228 միլիոն ֆր.։ Աւանդները 572 մի՛ոն ֆր. գումարի կը հասնին, ընթացիկ հաշիւներ ունեցողներուն գումարը 800 միլիոն ֆր.։ Հասատութիւնը 1903 տարեշրջանի մէջ 808 միլիոն ֆր. արժողութեամբ կտրօն գանձած է։

Քրէտի Լիոնէ, որ ի սկզբան Բարիզի մէջ փոքր տեղ կը բռնէր իր գործառնութեանց համար, այսօր սակայն Ֆրանսական մայրաքաղաքին մէջ աշխարհի ամենամեծ Պանքաներուն կարգը հիանալի ապարանք մը ունի, չորս գլխաւոր փողոցներու անկիւնը, և որոնց բակին մէջ հասատուած են Պուլվառներուն փոքր պանքաները և սեղանաւորական տուները։

Քրէտի Լիոնէի արտասահմանի մասնաճիւղերն ալ մեծ նշանակութիւն ունին մանաւորապէս Ռուսիոյ և Արեւելքի մէջ, ուր կարգ մը աղդեցիկ հասատութիւններու ալ ներկայացուցիչներն են։ Մեծ նշանակութիւն ունի մանաւանդ Լոնտոնեան մասնաճիւղը, որ սեղանաւորական ամուր հաղորդակցութիւն կը մշակէ Հարաւային Ամերիկայի հետ։

Քրէտի Լիոնէ 70ական թուականին Վիեննայի մէջ ալ մասնաճիւղ մը բացաւ։ Ասիկա սակայն քանի մը տարի վերջ գոցուեցաւ, ամիսին դժուարութեանց պատճառաւ չուզելով վտանգել հոն իր եռանդուն գործունէութիւնը։ Այսու հանդերձ միշտ տեւական մնացին հաղորդակցութիւնները Վիեննայի Հրապարակին և Քրէտի Լիոնէի միջեւ, մինչեւ իսկ վերջին տարիներս, երբ Վիեննայի տուները սահմանափակեցին իրենց գործառնութիւնները. Վիեննայի Տուները չարունակ յարաբերութեան մէջ էին Ֆրանսական այս հաստատութեան հետ։ Այսպէս, Քրէտի Լիոնէի միջոցաւ էր որ Վիեննայի վերջին փոխառութեան տոմսերը տեղաւորուեցան Ֆրանսայի մէջ։

Անա այսպիսի հսկայ կազմակերպութեան մը գլուխը կը գտնուէր չատ տարիներէ ի վեր Ժէռմէնն, որ իր աշխատութեան մեծագոյն բաժինը նուիրեց այս ձեռնարկին անօրինակ յաջողութեան։ Ժէռմէնն, որ հարենասէր Ֆրանսացի մըն էր, իրեն վարած Հասատութեան հսկայ դրամական կարողութիւնը յանախ իր երկրին տրամադրութեան տակ դրած է։ Ֆրանսայի մէջ Ռուսական Փոխառութեանց զեղեցումը ամենամեծ մասամբ Քրէտի Լիոնէի միջոցաւ առաջնորդուեցաւ. և երբ ուրուականի թուականներուն Իտալական Ռանթին դէմ յարձակում կազմակերպել հարկ եղաւ՝ Իտալիոյ Երրեակ Զինակցութեան մէջ մտնելուն առթիւ, այս ֆրանսական հզոր Հասատութիւնն էր որ յաջողցուց և վարեց այն յարձակումները։

Ժէռմէնի նշանակութիւնը սակայն չէր սահմանափակուեր Քրէտի Լիոնէի մէջ իր կազմակերպիչ մեծ գործունէութեամբը։ Ո՛չ միայն գործնական մտաւորական մըն էր, այլ միրապէս կ'ըմբռնէր նաեւ ամբողջ սեղանաւորական ասպարէզը։

Ժեռմէն 1869էն մինչեւ 1893 էն գաւառին երեսփոխանն էր մէկ ընդմիջումով միայն, և կը վերաբերէր Պատեհական կուսակցութեան։ Երեսփ. Ժողովին մէջ Սեղանաւորութեան և տուրքերու քաղաքականութեան հարցերուն մէջ իր խորունկ ծանօթութիւնները Ժողովին տրամադրութեան տակ կը դնէր, և մանաւանդ Պիւտժէին վրայ իր բանախօսութիւնները ընդհանուր ուշադրութիւն առաջ կը բերին։ Վերջին տարիներս իւրքինքը նուիրեց մի միայն Քրէտի Լիոնէի։ Ժէռմէն Քրէտի Լիոնէի մեծ ազդեցութիւնը գործածեց ռուսական արժեթուղթերը ընելու և հասարակութեան գնուելները արգիլելու։

Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԹՕՔԻՕ, Փետր. 6, (Պատասխանաց).— Շան Դունկի շրջակայքը հանդարտութիւն կը տիրէ։ Ռուսերը կ'ամրանան։ Ամսոյս 4ին թշնամին յարձակեցաւ Շիդայցուի վրայ, բայց հետեւեալ օրը քաշուեցաւ հիւսիսի ուղղութեամբ։ Փետր. 5ին ռուս հետեւակազորաց պզտիկ ջոկատներ Մաշուանուշանի մօտ ճաքռնցիներուն վրայ յարձակեցան, բայց ամենքն ալ ետ մղուեցան։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԳ.— (Պատասխանաց) Զօր. Քուրոքաթքին Փետր. 5 թուով կը հեռագրէ նիքոլա կայսեր.— Մեր զօրքերը նշմարեցին ճաքռնական յարձակողական շարժում մը։ Թշնամին Ռ ուանչանցէ կը յառաջանար բազմաթիւ թնդանօթներով, Դագայի ուղղութեամբ։ Բայց Ռուսերը իրենց կողմէ դէպի առաջ շարժում մը ըրին եւ իրենց թնդանօթները զարհուրելի կրակ մը ընելով ճաքռնցիները ետ մղեցին։

ԼՈՆՏՈՆ.— ճաքռնցի զօրավար Մացուժուրա, որ Բրիթ Արթուրի առջեւ վաղեց 203 մէթր Բլուրի յարձակումը և նշանաւոր հանդիսացաւ բերդաքաղաքին պաշարման մէջ, ուղեղային արենախտնու

գրատեան թաղակի մնուակէն հազար դրուշի ամսաթղակ յատկացուց հանդուցեալ Միքայէլ էֆ. Մատիկոնեանի ընտանիքին։

ԱՐԿԱԾԻ (Սկովթա) եպիսկոպոսը, նամակով մը Ս. Մնունդը շնորհաւորած է Ս. Պատրիարք Հօր։ Ն. Սրբազնութիւն փոխադարձ նամակով մը շնորհակալութիւն յայտնեց։

ՍՊԵՐի շրջակայ ազգաբնակ գիւղերու գպրոցներուն համար կարգ մը դասագիրքեր խնդրուած էր Նպատակ Ծանօթասիրաց Ընկերութենէն։ Պատրիարքարանը խնդրուած գրքերը ղրկեց։

ՏՐԱԳԻԶՈՆԻ Առաջն. Տեղապահ Տ. Արիստակէս վրդ. Խաչատուրեան որ Խնուսի Առաջն. Փ. խանորդ կարգուած և ընդունուած էր Խառն Ժողովին կողմէ իր անուանումը ծանուցանող գիրը, այս անգամ խնդրած է Պատրիարքարանէն որ իր անձնական հիւանդութիւնը դարմանել տալու համար հրաման տրուի Պ. լիս գալու։

Ս. ՊՈՍՏԻՍԱՐ Հօր կողմէ Արիս էֆ. Ֆէսճեան շնորհաւորական այցելութեան գացած էր Խարբերդի նորընտիր կուսակալին։ Ն. Վսեմութիւն այս անգամ շնորհակալութեան քարտ մը ղրկած է Ս. Պատրիարք Հօր։

ԲԱՐԵՐԴԻ Գրաբերական գիւղի Տ. Յովհաննէս քհ. դէմ գանգատներ հասած ըլլալով Պատրիարքարան, կրօն. ժողովը իր երէկի նստին մէջ նկատութեան առնելով այդ խնդիրը, որոշեց յանդիմանական գիր մը ուղղել միջոյ քահանային։

ՅԻԼԻԳԻի Նորընտիր Թաղ. Խորհուրդին հաստատութեան Պատրիարքական կոնդակը երէկ ղրկուեցաւ Պատրիարքարանէ։

ՏՆՏԵՍ. ԵՈՐՀՐԴՈՑ անդամ Սարգիս էֆ. Տանիլեան որուն պաշտօնն յանձնուած էր Խառն Ժողովին կողմէ՝ Պատրմա երթալ և քննել տեղւոյն եկեղեց. և կրթ. գործերը, իր անձնական զբաղումներուն առատութեան պատճառաւ յայտնած է թէ պիտի չը կրնայ այդ պաշտօնը ընդունիլ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄի Ժառանգաւորաց վարժարանի տնօրէնութեան կողմէ հեռագիր մը ուղղուած է Պատրիարքարան, որով նոյն վարժարանին ուսուցիչ կարգուած Թովմաս էֆ. Ահէմեանի փոխով ղրկուիլը խնդրուած է։

ԳՈՒՄ ԳԱԲՈՒԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԸ

Յոկան ղրուշ՝ Ղազարոս էֆ. Մինասեան. Տ. Առաքելեան Եղորք. Հայկ էֆ. Խաճատրեան, Յակոբ էֆ. Նշանեան, Ոմն, Գառնիկ Գաֆաֆեան, Գրիգոր Փափազեան. Գրիգոր Գալէնտէրեան. Նշան Խնդիրեան, Լեւոն Համամճեան, Սարիմ Կարապետեան, Աբել Էմէքճիեան. Օնիկ Թաշճեան. Դ. Ոմն. Ճ. Ճորճիատիս. Սարգիս Զիլէքճեան. Գաբրիէլ Պալքճեան, կօշկակար Միքայէլ. Գրիգոր Մեհտէրեան, Յարութիւն Իւթիւճեան էֆ.ները և ածխավաճառ Ոմն։ Ոմն 2 ղրուշ։

Ընդհանուր Գումար 1249 ղրուշ։

Մնացք Յարգանօք

Տնօրէն Խորհրդոյ

(Կնիք)

ԱԶԳ. ՀԻԻԱՆԴԱՆՈՑ

Հոգաբարձութիւնս շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ Պանտ՝ այի ազգայիններէն Տերք Մ. Ոսկիան Արապաճեան, Յարութիւն Սարաֆեան, Յովհ. Բամպակեան, Թադէոս Զորկեան, Թադէոս Տաղմատեան, Աբրահամ Զիւրիւքեան և Յովհ. Տ. Անտոնեան Ս. Մնունդեան տօնին առթիւ ի նպաստ հաստատութեանս ըստ հետեւեալ ցուցակի տեղւոյն ազգայիններէն 1000 ղրուշի գումար մը հանգանակելով ղրկած են Հոգաբարձութեանս։

Տարք և Տիկնայք Մ. Ոսկիան Արապաճեան, Յարութիւն Սարաֆեան, Յարութիւն Տօնտիկեան 40ական, Յովհաննէս Բամպակեան 37, Սարգիս Մէսչրեան, Կարապետ Գոստիկեան, Հայ Հոմէականաց վրդ., Գրիգոր Արզումանեան, Սարգիս Խաչէրեան, Գրիգոր Հօտիկեան, Գրիգոր Տէր Անտոնեան, Կարապետ Խամիսեան 20ական, Թադէոս Զորկեան, Թադէոս Տաղմատեան, Աբրահամ Զիւրիւքեան, Արտաշէս Ոմն, Աւետիս Կէլիպօլեան, Յովհաննէս Եղպրքեան, Սարգիս Շերիկեան, Տիկին Մարիամ Շերիկեան, Միրան Տուտի Փափազեան, Յարութիւն Զամչիկեան, Յովհ. Շուպարլեան 10ական, Յովհաննէս Տ. Անտոնեան, Գրիգոր Շիւքիւրեան, Յովհաննէս Թ. Զիլինկիրեան, Յովակիմ Ճինկէօզեան, Թագւոր Մարգարեան, Տ. Յակոբ քահանայ, Տ. Պետրոս քահանայ, Մ. Մարտիրոս Գրիգորեան, Աբրահամ Արամեան, Յովհաննէս Մ. Պողոսեան, Յարութիւն Պոյաճեան, Գրիգոր Թարթարեան, Պօղոս Սահակեան, Յովհաննէս Պարտիզպանեան 5ական ղրուշ նուիրած են։

(Շարունակելի՝)

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

7 Փետրվար 1905

Հեռագրական գործակալութիւնը գիշերը մինչեւ ուշ ատեն Բարիզի Պօրսայէն գիները չհաղորդեց մեզի։

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎԱՃԻՀԱՏ

Հէրէքէ Ֆապրիգայի Հիւմաեուռը Մէքթէպը Իպթիսամի վէ Բիւշտիսի մո ալիվէրիսնէն իզզէթլու Ֆուատ էֆէնտիյէ թէրճիմէն բիւթպէի սանիյէ պընրքը սանիսի։

Հէրէքէ Ֆապրիգայի Հիւմաեուռը մուհասէպէ մէմուրը Սուավիին բիֆթիլու Սալի էֆէնտիյէ բիւթպէի Սալիսէ թէվճիհ։

ՆԸՇԱՆ

Հէրէքէ Ֆապրիքայի Հիւմաեուռը Մէքթէպը Իպթիսամի վէ Բիւշտիսի մուալիմէրիսնէն Բէյճատ էֆէնտիյէ պէյնիմի բիւթպէտէն Մէճիտի նրշանը զիյնանը ինան պուրլուլուշ տրը։

ՆԵՐՔԻՆ

ՕՍՄ. ՆՈՒԱՏՈՐՄԸ.

— Արքունի Նաւարանը կը շինէ կայուն Թորփիլանաւ մը։ Այս Թորփիլանաւին ձեւը ճիշտ կառաքարձ չոգենաւի ձեւը պիտի ըլլայ, առանց վերնայարկի սրահին։ Մէկ ծխնելոյզ պիտի ունենայ, երկու կայմ, և առջեւի և ետեւի կողմերը գործիքներ՝ Թորփիլներ արձակելու համար։ Մեքենաներն ու կաթսաները Եւրոպա պիտի յանձնարարուին։ Նոր մարտանաւին տիպարը Վեհ. Սուլթանին ժամուցուեցաւ։

ԽՍԲԲԵՐԻՆ նոր կուսակալ Ֆէհմի պէյ առջի օր մեկնեցաւ իր պաշտօնատեղին։ Նախ չոգենաւով Սամսոն կ'երթայ և անկէ Սվազի ճամբով Խարբերդ։

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ դեսպան Մ. Լահովարի, որ այժմ Պուքրէշ կը գտնուի, Բարոյ Թաղաւորին կողմէ ընդունուեցաւ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ. — Կառավարութիւնը Սոպանիէին յանձնեց օրինագիծ մը մեծաքանակ ազի վաճառման, լուցկիի և սիկառի թուղթերու տուրքերուն օրէնքին փոփոխութեան մասին։ Այս օրինագիծը պիտի ապահովէ հասոյթներու զգալի առաւելութիւն մը։ Կառավարութիւնը պիտի աշխատի որ Սոպրանիէն իր փակումէն առաջ քուէարկէ զայն։

Ելմտական նախարարն ալ օրինագիծ մը ներկայացուց երկաթուղիներու վարչութեան համար 14½ միլիոն ֆր.ի բացառիկ վարկի մը վերաբերեալ։ Այս գումարը որ մասամբ պիտի յատկացուի չինուած երկաթուղիներուն և մասամբ երկաթուղիի նիւթերու գնման, մեծ մասամբ փոխ պիտի առնուի դրամատուններէն։ Այս փոխառութիւնը պիտի դասուի թեթեւ պարտքերուն կարգը։ Ընդդիմադիր մամուլը բուռն կերպով կը քննադատէ ծախքերու այս աճումը։

ԶՕՐ. ՍԹԻՕՍԷԼ.— Բորթ Արթուրի պաշտպանը Զօր. Սթէօսէլ, միւս սպաներուն և զինուորներուն հետ Բորթ-Սայիտ կը հասնի։ Ռուս քանակին սպաներէն Մ. Թիսոթէվ որ վերջերս Պոլիս հասած էր, երէկ Խտիվիալի չոգենաւով Բորթ-Սայիտ մեկնեցաւ դիմաւորելու զօրակոմը։ Այս առթիւ ռուս չոգենաւային ընկերութեան Սեճ-Նիքոլա չոգենաւը այսօր Օռէսայէն կը մեկնի Եգիպտոս, առնելու զօր. Սթէօսէլը և իր հետեւորդները և Ռուսիա տանելու։ Սեճ-Նիքոլա չատ գեղեցիկ չոգենաւ մըն է, որով քանիցս ճամբորդած է Զարուէին։ Զօր. Սթէօսէլ Պոլսոյ ճամբով պիտի երթայ Ռուսիա։

ՉԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ.— Սպարապետութիւնը, կայս. Իրատէի մը համաձայն ծանոյց ամէն կողմ որ մեծ խնամք տարուի զօրքերուն սնունդին։

ՀՐԴԵՀՆԵՐՈՒ ԴԷՄ.— Պետական ճարտարագէտ մը ծրագիր մը ներկայացուց կառավարութեան, հրդեհներու դէմ ձեռք առնուելու միջոցներուն մասին։ Կ'ըսէ թէ Պոլսոյ մէջ, ուր ավելորդ թաղեր մերթ փայտէն են, կանխահաս և արթուն միջոցներ միայն կրնան արգիլել բոցերուն հարկումը։ Դեռ բոցերը չտարածուած ամէն բան պատրաստ ըլլալու է, և այս առթիւ այնպէս մը ընելու է որ ջրանները վայրկեանին հասնին։ Վտանգէն ետք հասնելու տեղ, դեռ չսկսած առաջքը առնելու է։ Ասոր համար ամէն թաղի մէջ կառավարական ջրանկիրներու պահականոց մը գտնուելու է, 4 զինուորներով և մէկ ենթասպայով և կատարելագործեալ ջրանկներով։ Ամէն պահականոցի մէջ գտնուելու է հրդեհի ծրակներու բանալին և կամ գիտցուելու է մօտակայ ամենէն առատ ջուր կեցած տեղը։ Վստահրի գիւղերուն համար ջրանկիրի ամէն պահականոց պէտք է ունենայ մէկ տեղակալ, 2 ենթասպայ և 10 զօրք։ Մասնաւոր նշաններով յայտնուելու են հրդեհին ծանրութիւնը կամ անվտանգութիւնը։ Արդի անկանոն ջրանկիրներու խումբերը պէտք է պահել լաւ մարզանքի մը եռք, պայմանաւ որ իրենց թաղին մէջ միշտ հոգեն։ Ամէն հանրային շէնք ջրան և ջրանկերաց խումբ ունենալու է։ Այս ամէնուն համար ժողովուրդը թաղապետական տուրքերուն վրայ բան մը կրնայ տալ և ապահովագիր։ Ընկերութիւններն ալ գումար մը յատկացնելու են։

ՍՈՒԼԹԱՆԻԷ վարժարանին չբոլանաւարտներուն վկայականի բաշխման հանդէսը գրած էինք։ Նոյն բարձրագոյն վարժարանէն այս տարի չբոլանաւարտ ելած են 23 հոգի, որոնց 18 Թուրք, մէկը Հայ, 3 Յոյն և մէկ Հրեայ։ Հայը Յովհաննէս էֆ. Համբարձումեան 11րդ հանդիսացած է։ Իսկ բարձրագոյն կարգէն քանի մը աշակերտներ, որոնց մէջ կայ հայ մը Պետրոս էֆ. Պապիկեան, Թուրքերէնի քննութիւն տալէ ետք իրաւունք պիտի ունենան վկայական սանալու։

ԱՐԻԵԼԵԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ էմինադիր Մ. Մ. Մոզվիրուս և Վիթինկ անցած չաբաթ Աթէնք հասան Արեւելեան Պանքային գործելու եղանակին մասնամանութիւնները ճշդելու։ Նոր Պանքային աշխատութիւնները պիտի սկսին հաւանաբար մարտ ամսուն։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՆԱՆ. — Պարսկի կառավարութիւնը Առիւծ և Արեւ պատուանշանին 2րդ կարգը նուիրեց Լէվանդ Հէրալտի Տէր և Տնօրէն Անգլիացի փաստաբան Մ. Լեվիս Միցցի։ Այս առթիւ Ջերմ շնորհաւորութիւններ կ'ուղղենք մեր մեծայարգ պաշտօնակիցին։

ԲՐԷՏԻ ՅՕՆԱՍԻ ԷՔԻԵՊԻՍԿՈՊԻ Ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Գահիրէի մէջ անցեալ Յնվ. 31ին։ Ժողովը, տեղեկագիրը լսելէ ետք, զայն վաւերացուց։ Անցեալ շրջանին համար որ փակուեցաւ Հոկտ.ի 31ին, շահաբաժին պիտի տրուի 12½ ֆր. իւրաքանչիւր արժէթուղթի և 122 ֆր. հիմնադրի բաժինին։ Նախորդ շրջանին 12 ֆր. տրուած էր արժէթուղթերուն համար և 85 ֆր. հիմնադրաց բաժնին համար, իսկ աւելի առջի տարին 10 և 50 ֆր.։ Բոլոր որոշումները միաձայնութեամբ վաւերացան։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ երկաթուղիին անօրէն Մ. Հիւկէն որ Եւրոպա կը գտնուէր, երէկ Պոլիս դարձաւ։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.— Երուսաղէմի Յունաց Պատրիարքութեան Պոլսոյ փոխանորդ կարգուած էր Աթէնքի փոխան-դ Կլիքէրիոս Արխիմանդրիդը։ Նոր փոխանորդը երէկ Պոլիս ժամանեց։

— Յոյն հարուստի մը Խլիսողլու Քոնսթանթինուի հարստութեան մասին քննութիւնները հետեւեալ արդիւնքը տուին։ —Հելլէն ազգ. Պանքային 9 ատացագիրները հանգուցեալին անունով, որոնք 114,686 տրամիի պահեստի դրամի մը փոխարժէքը ցոյց կուտան։ 11 հատ գիրք 17րդ դարու թանկագին տպագրութեամբ ևն.։ Իր պաշտօնեաներուն քով ալ գտնուած է 739 մէճիտիյէ, 7½ անզ. 33 օսմ. և 8 ֆրանս. ոսկի։

ՀԿԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԾՈՂՈՎ. — Աթէնքի մէջ գումարուելիք հնագիտական միջազգային համաժողովին իբր օսմ. պատուիրակ ներկայ պիտի գտնուի Աթէնքի դեսպանատան մէկ քարտուղարը։

ՊԱՂՏԱՏԻ առողջապահական վիճակին վրայ պատրաստուած վիճակագրութենէ մը կը հակցուի թէ նպէմբեր ամսուն 101 մահ պատահած է։ Նոյն քաղաքին բնակչութեան, այսինքն 160,000 հոգիին վրայ այսչափը գոհացուցիչ է։ Շնորհիւ ձեռք առնուած խիստ միջոցներու, քոլերայէ 3 մահ միայն պատահած է։ Ճաղկախտէ 12 մահ եղած է, թոքախտէ 17, սիրտի հիւանդութենէ 14 եւայլն։ Նոյն ամսուն երկսեռ 107 հիւանդ դարմանուած են Թաղապետական հիւանդանոցին մէջ և 102 զինուոր զինուորական հիւանդանոցին մէջ։ Նոյն ամսուն իսլամներուն մէջ 9 ամուսնութիւն տեղի ունեցած են, 4 քրիստոնեաներու մէջ և 3 հրեաներու մէջ։ 109 ծնունդ պատահած է, 39 իսլամ, 10 քրիստոնեայ և 52 հրեայ։

ԲՈՐՈՏՈՒԹԻՒՆ. — Գաղաքապետութիւնը նկատելով որ այս միջոցիս զանազան կողմեր բորոտութիւն ծագած է անոր տարածումը արգիլելու համար ծանոյց ամէն կողմ՝ բաղնիքներու սրբիչները և այլն միչտ լուալ և հականեխել, վասն զի ատոնք ՇԼՀաւոր միջոցը կը համարուին բորոտութեան ճարակման։

ՊԱՏՈՒԱՍՏ. — Առողջապահական քննիչը քաղաքապետութեան յանձնեց ցուցակը այն անձերուն որոնք անտեղի պատրուակներով չեն ուզեր պատուաստուիլ։ Քաղաքապետութեան խորհուրդը, պատուաստի Նոր Կանոնագրին տրամադրութեանց համաձայն, պիտի պատժէ այդ անպատասխանները։

ԲԱՆԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.—Հելլէն տրամերգակ թատերախումբին մէկ դերասանը Յունաց Միլլոդոսին մէջ բանախօսութիւնը պիտի ընէ Նոր վէպիքայի հնչակաւոր խմբագրէ-բանաստեղծ Հէնրիք Իպսէնի թատերգութեանց վրայ։ Հէնրիք Իպսէն զբաղած է իմացականութեան և հաւատալեաց ամէնէն ծանր խնդիրներով. ոչ մէկ գրիչ այնքան զօրաւոր կերպով խօսած է և այնքան բարձրացած է դէպի յարատեւական ճշմարտութիւնները։ Իպսէն կ'ըսէ թէ ամէնէն ուժով մարդը այն է որ ինքզինքը կը գտաւապրէ մենութեան։ Այս ձեւով կ'ստեղծէ ան հոգի մը որ տէր է իր կիրքերուն և տիպար մը որուն վրայ ձեւել կ'ուզէ մարդկութիւնը։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.— Գահիրէի Խտիվիալ թատրոնը պիտի փոխադրուի Եզվէքէի պարտէզին մէջ, ուր նոր շէնք մը պիտի շինուի 150,000 եգիպ. ոսկի ծախքով։ Արդի շէնքը պիտի փլցուի ամառը և նոր նամակատուն մը պիտի կառուցուի։

ԲՆՆՈՒԹԻՒՆ.— Այսրնի Մէրմէրիա գաւառակին գայմգամին և դատարանին նախագահին միջեւ անհամաձայնութիւն ծագած ըլլալով, նահանգին դատական քննիչը և օգնականը հոն գացին քննութիւն կատարելու համար։ Հուսակալութեան քարտուղարներէն Հայտար պէյ ալ հոն գնաց, առժամաբար վարելու գայմգամի պաշտօնը։

ԴԻՆԵՏՈՒՆՆԵՐԸ.—Սքանպուլ կ'ըսէ թէ մեծաքանակ ծախող գինեպանները մասնաւոր յարկեր բացած են, ուր կը խմբուին օղիին բարեկամները մինչեւ գիշերը ուշ ատեն։ Կ'երգեն, կը պոռան, և կը պարեն անպարտաւելի լաքերնային ձայնով։ Աւելորդ է բացատրել այն վրդով հաճոյքը զոր բռնի կը վայելեն այդ խանութներուն դրացիները։ Բայց այս զեղծումը դարմանելէն աւելի դիւրին բան չկայ։ Մեծաքանակ ծախող գինեպանները արտօնութիւն չունին գաւաթներով վաճառում կատարելու, և ոչ ալ սեղաններ զետեղելու պաշտամունքի համար։ Այսպէսով արգելքը կ'եղծանեն և շատերու հանգիստը կը վրդովեն։ Ապահովաբար խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին ասոնց դէմ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐը

ԱՆԲԱՂԴ ՍԻՐԱՀԱՐԸ.—Խեղճ ձրկնորս մը Եանքօ որ չուշոբ. խամսի կամ քէֆալ կը ծախէր Գալլը Զէյմէի կողմերը, ժամանակէ ի վեր շատ կ'անցնէր նոյն տեղացի Թոտորիի տան առջեւէն ուր Լը տեսնէր անոր գեղանի աղջիկը Սրիսուլան։ Եանքօյի աչքը խածած էր և քանիցս իր բռնած պարարտ և խոշոր ձուկերը առաջարկած էր տալ Սրիսուլայի, բայց ան միշտ փախած էր, և երես դարձուցած։ Գաճաճ ալ անոնց տունը կ'երթար, ուրիշ կերպով հաճելի դառնալու, կամ ճամբայ մը գտնելու համար, բայց ամէն դուռ կը գոցուէր իրեն երեսին։ Եանքօ կ'այրէր սէրէն, բայց Սրիսուլա ականջ չէր կախէր ձկնորսի կտորի մը որուն վրայ վստահութիւն չունէր թէ օրը քանի անգամ կրնար կարթ նետել, իր ամէն պէտքերը գոհացնելու համար։ Վերջապէս, ա՛լ մինչեւ կոկորդը հասած էր սէրը, —ան կ'ըսէ թէ սէրը ոգային բան մըն է,— և սարսափած առջի օր գնաց գարձեալ Թոտորիի տունը։ Թոտորի հոն չէր, աղան և Սրիսուլայի փոքր քոյրը միայն հոն էին որոնք ալ ընդունիլ չուզեցին այդ ինքնակոչ հիւրը։ Այն ատեն Եանքօ դաշոյնը քաշեց և վիրաւորեց երկուքն ալ։ Ոստիկանութիւնը տեղեկանալով ձերբակալեց այս անբաղդ սիրահարը և վիրաւորները, որոնք ծանր վիճակի մէջ էին, Յունաց հիւանդանոցը տարուեցան։

ՄՕՏԻԱՆՈՅԻ ԱՆԶԱՍԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.— Բարիզէն առջի օր հեռագիր հասաւ թէ Պոլսոյ, Իզմիրի և Սելանիկի մէջ աւելորդական տուներ ունեցող վաճառական Մ. Մօտիանօ անձնասպան եղած է։ Այս հեռագիրէն չէր հասկցուէր թէ ո՞ր Մօտիանօն էր։ Այս առթիւ հեռագրաւ հարցուեցաւ Բարիզ թէ արդեօք Սելանիկի հարուստ դրամատէրը և կալուածատէրը Մ. Լէվի Մօտիանօն է, որ 2 տարիէ ի վեր Բարիզ հաստատուած էր, բայց դեռ պատասխան չէր եկած մինչեւ երէկ իրիկուն։ Բարիզի մէջ Պոլսեցի գոհարավաճառ մըն ալ կայ Մօտիանօ անուն, նաև յանձնակատար-վաճառական մը Շարլ Մօտիանօ, որ Պոլսոյ և Սելանիկի մէջ աշխատէլէ ետք Իզմիր հաստատուած և ամիսէ մը ի վեր Եւրոպա գացած էր։

ՇՆԱԳՍՑԼԻ ՀԵՏ ԿՌԻՒ. — Անմեղ անուն պահապան մը որ հրացանը ուսը և հրազէն մէջքը պատոյաներ կը կատարէր Գէյքօզի շրջակայքը, յանկարծ յարձակում երեց շնագայլէ մը։ Մարդը կեռ զէնքի դիմելու ժամանակ չունեցած, գազանը անոր ուներուն վրայ ցատքեց և սկսաւ խածոտել։ Այս միջոցին հասաւ Լազ երիտասարդ մը և դաշոյնի հարուածով մը գետին փռեց կենդանին, ետոյգ և ահռելի մահէ մը ազատելով պահապանը։

ԿՆՈՋԱԿԱՆ ՆԱԽԵՆՁ. — Գալիս, Խասէքիի կողմերը, Մեծ Շուկայի մէջ քօլթուքճի Սիւլէյման իր կինը նստիտէն արձակած էր և նոր մը Խատիչէն առած էր։ Առջի օր նախորդ կինը Սիւլէյմանի տունը գացած և անոր հետ տեսնուելու վրայ էր, երբ նոր կինը եկաւ և տեսնելով յանդիմանեց երիկը կնոջական նախանձէ դրդուած։ Սիւլէյման յանդիմանեց կինը և դուրս ելաւ։ Սակայն կինը, որուն սիրտին մէջ մեծցած էր գործը, իրիկուան դուռը չբացաւ էրկանը։ Ասոր վրայ Սիւլէյման պարտէզին պատէն ցատկելով, ներս մտաւ և լաւ մը ծեծեց և բէվոլվէր քաշեց կնոջը։ Խատիչէ լեղապատառ և վիրաւոր վտանգաւոր վիճակի մէջ հիւանդանոց տարուեցաւ, իսկ Սիւլէյման ձերբակալուեցաւ։

ԳԻՆՈՎԻ ՄԸ ՄԱՀԸ. — Նախընթաց գիշեր Հալգիի մէջ ձերբակալուած գինով մը, որ կեդրոնական բանտը տարուած էր, ինքզինքը կախած գտնուեցաւ։ Գոտին կապած էր պատուհանին երկաթին և միւս ծայրը վիզը անցնելով վերջ տուած էր իր կեանքին։

ԳՈՂՑՈՒԱԾ ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ.— Անցեալ Դեկտ. 30ին արժեթուղթեր պարունակող ծրար մը որ ապահովագրուած էր, Սելանիկէն ղրկուած էր Վիեննա։ Այս նամակին պարունակութիւնը գողցուած ըլլալով, դիմումներ եղած էին Եւրոպա պատկանեալ իշխանութեանց, անարժէք հռչակելու համար գողցուած արժեթուղթերը։ Այս օրերս այս արժեթուղթերէն մէկ քանին Սելանիկի հրապարակին վրայ ծախու հանուեցան։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց վաճառողները, որոնք սակայն յետոյ արձակուեցան։ Գողցուած արժեթուղթերուն թիւերը հրատարակութեան տրուեցան Սելանիկի մէջ, ժողովուրդը զգուշացնելու համար։

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Առջի իրիկուն Բանկալթի, Գայա փողոց ուն մը գողեր մտնելով, տարին ինչ որ գտան առձեռն, բալթօ, հովանոց, գաւազան, ճերմակեղէն և այլն։ Տանտիրուհին որ տնական գործերով կզբաղէր, խանդոցէն դուրս ելաւ աղմուկ մը լսելով, բայց գողերը արդէն փողոցը դարձած էին։

— Երիտասարդ մը որ ժամը գիշերուան 5ին տուն կ'երթար, Բերա, Քալենճեռ Քուլլուք փողոցին մէջ յարձակում կրեց 3 անծանօթներէ որոնք անոր ժամացոյցն ու շղթան յափշտակելով կծիկը դրին։

ԸՆԿԵՑԻԿ.—Սամաթիա, Եէնի Մահալլէ, կառքի մը մէջ նորածին մը ձգուած ըլլալով Համազգային Անկեանց զրկուեցաւ։ Նորածինը որ աղջիկ էր և ինչ ազգէ ըլլալը յայտնի չէր, Հալվա կոչուեցաւ։

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ.—Երէկ, ժամը 7½ին Գալաթա Պոլիս եկող չոգենաւը կամուրջին մօտ զարնուեցաւ առագաստաւոր մակուայի մը, որ առջեւի կողմէն բաւական ծանր կերպով վնասուեցաւ։ Մակուայն մօտակայ խարխանչին կապուեցաւ ընկղմիլը արգիլելու համար։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ԳԱԼԱԹԻՈՅ ՅԱԿԱՐԱՆ

25/7 Փետրվար 1905

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ

Ամէնէն բարձր գինը	97.09
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	97.13
» վար գինը	96.34

ՐՈՒՄԷԼԻՅԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	127 50
Երէկուան բարձր գինը	127 50
» վար »	127.37
Քրէյտ Ֆոնսիէ Էժիբսիէն Ա	300.
» » » Բ	268.75
Գայաթ	720.
Պանք Նաս. Կրէս.	427.—
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	6.30
Բէժիի պարտաթուղթ ֆրանք	385.—
Անտաոլ. Երկ. բաժնեթ. Ա.Ո.	12.02
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	4.05

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղ.էն	ղ. փր
Մէճիտիյէ արծաթ	108.14
Անգլիական ոսկի	110.—
Ֆրանսական ոսկի	87.18
Գրիմից	51.04
Նոր մէճիտիյէ	103.20
Բօլ	90.—
Բուլգարի թղթագրամ	8.65
Լոնտոն 3 ամիս	111.15
Բարիզ »	22.60

ՊԱՐԶ ԽՕՍՔԵՐ

Սիրելի Հրանա

Դրամագլխի վրայ հաստատ տեղեկութիւններէ ետքը, հիմա պիտի խօսինք անոր շահագործումին վրայ։ Այս պարագային մէջ նկատելի երկու կէտեր կան։ — դրամագլխին քանակութիւնը և շահագործութեան միջոցը։ Գեղանախնձոր մշակող մարդը միջին հաշուով տարիէ մը միայն կը ստանայ իր աշխատութեան արդիւնքը։ Եթէ մէկ տարուան մէջ իր մնունդին ուզածին համար 1000 ղրշ.ի պէտք ունի, ուրեմն 1000 ղրշ.ի դրամագլուխ մը բաւական է իրեն։ Երեք հոգի, գեղանախնձոր մշակելու համար, բնականաբար երեք անգամ նոյնչափ դրամագլուխի՝ 6000 ղրշ.ի պէտք ունին և այսպէս յաջորդաբար։ Այգեգործութեան մէջ քանի մը տարի ըսպասելու է որ աշխատութիւնը արդիւնաբերի։ Ենթադրենք որ հինգ տարի սպասել պէտք ըլլայ, հետեւաբար այգեգործը 5×1000։ 15,000 ղրշ.ի պէտք պիտի ունենայ առաջին այգեկութէն առաջ։ Երեք այգեգործներ պէտք պիտի ունենան 3×5×1000 կամ 15,000 ղրշ.ի և այսպէս յաջորդաբար։ Այս իր զուգենէն յայտնապէս կ'երեւայ որ և է ճարտարարուեստի անհրաժեշտ դրամագլուխը համեմատական է գործածուած մարդերուն և ժամանակին։ Միայն թէ ո՛ւ է հաստատուն համեմատութիւն չկայ աշխատաղներու սուրին և անոնց պահանջած դրամագլխին միջեւ։ Կիսավայրենի մը քանի մը օրուան դրամագլուխով կը գոնայայ, մինչ գեղանախնձոր մշակողը տարուան մը դրամագլուխի կը կարօտի։ Տիպար ազարակի մը մէջ, ուր ամէն բան կատարելագործուած վիճակ մը ունի, աւելի մեծ դրամագլուխ կը պահանջուի։ Ոմանք կ'ըսեն որ աշխատութիւնը աղքատին դրամագլուխն է և ասկէ կը հետեւցնեն որ աղքատը նոյնքան իրաւունք ունի իր դրամագլխով ապրելու որքան հարուստը։

Եթէ աշխատող մը կարենայ ո՛ւ է հարստութիւն արտադրել, և փոխանակել զայն մնունդի կամ ուրիշ պէտքերի հետ, բնականաբար կրնայ այդ իրաւունքը վայելել, բայց ընդհանրապէս չի կրնար, առանց որոշեալ տեղ մը աշխատելու, առանց սպասելու որ բերքը հասունցայ և ծախուի։ Ասոր համար՝ իր աշխատութենէն աւելի քանի մը պէտք ունի, — աշխատութեանը միջոցին մնունդի պէտք ունի։ Նաև գործիքներու։ Այս դանազան բաները կը կազմեն պահանջուած դրամագլուխը և ճիշտ չէ դրամագլուխ անուանել աշխատութիւնը երբ բոլորովին տարբեր բան մըն է ստուգիւ։ Երբեմն ալ կ'ըսեն որ հողը դրամագլուխ է, բայց այնպէս չէ։ Արտադրութիւնը, ինչպէս տեսանք, երեք որոշ բաներ կը պահանջէ։ — հողը, աշխատութիւն և դրամագլուխ։ Ազէկ բան չէ այս բաները չփոթել իրարու հետ։ Միեւնոյն անունը տալով անոնց երբ միեւնոյն բանը չին։

ԺԻՐԱՑԻ ՇԻՐԱՆԱՑԻ

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն Հեռագրական Գործակալութիւնց կողմէ մեզ հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները։—

ԲԱՐԻԶ, 7 Փետր. — Զօր. Քուրոքաթքին կը հեռագրէ թէ Ճարոնցիները Թաթոսի կողմէ թէև յարձակում մը փորձած, բայց ետ մղուած են Ռուսերէն։

— Մուքտէնէ կը հեռագրեն թէ, Հունհօի վրայ ամէն օր թէև ժամակի կռիւներ տեղի կ'ունենան երկու թշնամի բանակներուն մէջ, բայց հետեւութիւն մը չեն ունենար։

Երկու Բանակներուն մէջ տիրող նոր գործունէութիւնը, մօտալուտ մեծ ճակատամարտ մը գուշակել կուտայ։

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԱՇԽԱՐՀԱՑՈՅՑ ԲԱՐՏԷՍՆԵՐ

Բոլորովին վերջին դրութեամբ և աշխարհագրական կատարելագործեալ խնամով պատրաստուած ընտիր գործ։

Անհրաժեշտ ամէն դպրոցներու վաճառատուներու և գործի մարդոց համար։

Գին խիստ դիւրամատչելի

Մուքիասալ Ասիայի Օսմանի խարիթասը գին 5 ղրուշ։

Մուքիասալ Ավրոփայի Օսմանի խարիթասը գին 5 ղրուշ։

Մուքիասալ Ավրոփա խարիթասը գին 5 ղրուշ։

Տանկերէն խիստ ընթեռնլի գրերով տպուած այս գունաւոր քարտէզները կը ծախուին հրատարակչին՝ ԲԱՐՍԵՂ ԷՖ. ՔԷՇԻՇԵԱՆի գրավաճառատունը՝ (Թէֆէյյուզ Քիւթիպխանէսի, Պալը Ալի ճատէսի թիւ 36—38)։ Մեծաքանակ գնողներու մասնաւոր զեղչ։

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՇԱՔԱՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՇԱՀԵԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մ. ՏԻՊՕՎՍԿԻ՝ ՅՈՒՆՏԵՍ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏ

«ԻԳՏԱՄ,,Ի ԵՒ ՕՍՄ. ԱՌԵՏՐ. ՀՍԵՆԵԿԻ ԹԵՐԹԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Մայրաքաղաքիս Ֆրանս. Առեւտր. Սենեկի թերթին մէջ հրատարակած յօդուածով մը, զոր անցեալ շաբթու ներկայացուցինք մեր ընթերցողներուն, Մ. Տիպօվսքի կ'եզրակացնէր որ Թուրքիոյ մէջ կարելի չէ շաքարի գործարան հաստատել։ Նաիւէ Զիֆֆլիկիի Տնօրէնին այս յայտարարութիւնը, իբրեւ անտեսական կարեւոր հարցի մը հետ առնչութիւն ունեցող ինդիր, բաւական ազմուկ հանեց տեղական թուրքերէն և ֆրանսերէն մամլոյն մէջ։ Իգտամ, Օսմ. Առեւտրական Սենեկի թերթը, Լէվանդ Հերալտ պատասխանեցին, բայց ո՛չ ընդարձակ կերպով, այնպէս որ Մ. Տիպօվսքիի յառաջ բերած փաստերէն շատին պատասխանը չարուեցաւ։

Մեր ուխտակից Վահրամ, խնդրոյն ամէն պարագաները խղճմտօրէն քննելով, պատրաստած է հետեւեալ ուսումնասիրութիւնը որուն վրայ կը հրաւիրենք մեր ընթերցողներուն ուշադրութիւնը.—

Շաքարի դիմին բարձրացման առթիւ շաքարի արտադրութեան և Թուրքիոյ մէջ անոր ունեցած սպառումին վրայ ինչ ինչ ծանօթութիւններ տուած և հարցուցած էինք թէ կարելի չէ՞ երկրին մէջ պատրաստել շաքարը ու կարօտ չըլլալ ուրիշներուն։

Օտար երկիրներէ ներածած մեր բոլոր վաճառքները երկրին մէջ արտադրել չնչնալու գաղափարը չունինք։ Սկզբունքով կ'ընդունինք թէ երկիր մը իրեն նպատակաւոր եղանակաւորուած արտադրել կրցած նիւթերը միայն պէտք է մտկէ։ Շաքարին վճարած մեր դրամին եռապատիկը կը վճարենք բամբակեղէն նիւթերու, սակայն մաքրելու չենք անչքներ իսկ զանոնք երկրին մէջ արտադրելու, որովհետեւ կ'գտնենք թէ անկարելի է այդ վաճառքը իր բիւրաւոր և տլեզան տեսակներովը ու ձեւերովը պատրաստել, թէեւ երկիրը բամբակի մշակութեան ալ յարմարութիւն ունի։ Բայց շաքարի արտադրութիւնը այդ կարգէն չէ։ Շաքարը միօրինակ վաճառք մըն է և ճակնդեղէն կամ եղեգէն միայն կը յինուի և Թուրքիա էապէս երկրագործ երկիր մը ըլլալով, անտեսագիտօրէն ներելի չէ բնաւ ամէն տարի 2 միլիոն օսմ. ոսկի վճարել շաքարի համար, քանի որ անոր նախանիւթը արտադրելու համար երկրին հոգն ու կլիման նպաստաւոր են։

Սակայն Ֆրանս. Առեւտր. Սենեկի թերթին մէջ Մ. Տիպօվսքի կը պատասխանէ թէ Թուրքիոյ մէջ շաքարի գործարան մը հաստատելը անկարելի է, որովհետեւ գործարանը պիտի չկրնայ նախանիւթ գտնել և զայն ապահովելու համար պիտի սարքուի դնել մեծ արաւածութեամբ հող մը, զոր պիտի չկրնայ շահաւորապէս գործածել։ Երկրին մէջ չկայ մշակումի եռամեայ դրութիւնը, անբաւական են փոխադրութեան միջոցները և մեքենաները վարող արհեստագէտ գործաւորներ չունինք։

Եթէ Գ. Տիպօվսքիի ցոյց տուած այս պատճառները տարին քանի մը հազար ոսկի սպառում ունեցող վաճառքի մը համար ըլլային, բաւական էին մեզ համոզելու, սակայն բոլորովին կը փոխուի խնդիրը երբ տարին 2 միլիոն օսմ. ոսկի կամ օրական 6-7000 ոսկի սպառում ունեցող երկրագործական արտադրութիւնի մը և. կարեւոր անունի մը վրայ է։

Զմնչ կրնար ըմբռնել թէ երկրին մէջ ամէն եռամեայ մշակումի դրութիւն չըլլալը ինչու շաքարի գործարան մը հաստատելու արգելք ըլլայ։ Եթէ միւնչ հիմա մեր երկրագործը եռամեայ դրութեամբ չէ մշակեր, սորը գլխաւոր պատճառը մշակելի թափուր հողերու առատութիւնն է։ Այդ դրութիւնը կրնար աւելի յաճախուն օգտակար ըլլալ երկրագործին, բայց ո՛չ ինքը անոր պէտքը զգացեր է, ուստի ուրիշ մը անոր օգտակարութիւնը է։ Կը կարծուի թէ մեր երկրագործը սովորեալ է, իր հողը մշակելու մէջ նահապետական սովորութիւններէ չի չեզուիր։ Սխալ է այս։ Եթէ երկրագործութեան մէջ լաւ դրութեան մը արդիւնքը, դիւրաւ գործածելի միջոցներով ցոյց տրուի, ամէնէն ոմանք անգամ անմիջապէս կը թողու հին սովորութիւնը և կ'ընդունի նորութիւնը, որովհետեւ հացի խնդիրը և իրական յաջողութիւնը վերջ կուտան ամէն սովորութեան։ Մեր այս բանին ապացոյց է ներմուծողութեան անցեալ ու ներկայ վիճակը։

Մեր երկրագործին մինչեւ հիմա եռամեայ դրութեամբ չմշակելէն կարելի՞ է հետեւցնել թէ պիտի չմշակէ այդ դրութեամբ երբ անոր պէտքն ու օգտակարութիւնը տեսնէ։

Պ. Տիպօվսքի կ'ըսէ թէ շաքարի գործարանը պէտք է ապահովէ տարեկան 10-12 միլիոն քիլօ ճակնդեղ, զոր մշակելու համար 300 հէքթառ հողի պէտք կայ։ (Մօտաւոր հաշուով 3000 տեսնիւմ կամ 60 արտ)։ Բայց չըսեր թէ ո՞ր քան դրամ պիտի վճարուի այդ քանակութեամբ ճակնդեղին փոխարէն։ 10-12 միլիոն ճակնդեղի համար պիտի վճարուի, կամ մշակելու համար պիտի ծախսուին 10,000 Օսմ. ոսկի — 150 ոսկի՝ ամէն մէկ արտի համար—։ Արդ՝ եթէ արտի մը տէրը վստահ ըլլայ թէ բաւաւոր ու կանոնաւոր մշակութեամբ մը պիտի կրնայ շահաւոր պայմաններով իր բերքը անմիջապէս հնչուն դրամի վերածել՝, ո՛ և է ջանք կը խնայէ՝ միթէ ճակնդեղի մշակութիւնը յաջողցնելու, մանաւանդ եթէ առ այդ հարկ եղած դիւրութիւններն ու տեղեկութիւնները արուին ձեռնհաս հեղինակութեան մը կողմէ, կամ թէ այդքան դրամի փոխարէն շաքարի գործարանին անօրինութիւնը դժուարութիւն կ'ունենայ նախանիւթ գտնելու այնպիսի երկրի մը մէջ, ուր ամէն տեղ արտադրելի են առատ եւ բերրի հող, նպաստաւոր կլիմայ են։ Այսու հանդերձ, կրնայ պատահիլ որ գործարանը իր հաստատութեան առաջին մէկ երկու տարիներուն մէջ կարող չըլլայ հայթայթել իրեն պէտք եղած քանակութեամբ ճակնդեղ, բայց ասիկ չենք կրնար հետեւցնել որ գործարանը պիտի չկրնայ յաջողիլ, քանի որ մէկ երկու տարուան համար չէ որ գործարան մը կը հաստատուի։ Բաւ է որ ձեռնարկը շահաւոր ըլլայ, և իմաստուն վարչութեան մը տակ

Եթէ մինչեւ հիմա երկրին մէջ եռամեայ դրութեամբ չմշակուիլը կամ պատրաստ նախանիւթ չգտնուիլը շաքարի գործարան մը հաստատելու բաւական արգելքներ ըլլային, այսօր Անատոլուի մէջ պէտք չէր որ մէկ քիլոմէթր երկաթուղի ունենայինք, որովհետեւ երկաթուղին վաճառք եւ ուղեւոր փոխադրելու համար կը չինուի։ Սակայն երկաթուղին ծրագրուած ուղիները հաստատուած պահուն ո՛չ բաւական վաճառք կը գտնուի պատրաստ և ո՛չ ալ ուղեւոր։ Փոխադրելի իրեր ու փոխադրութեան միջոցներ արդիւնքի ու պատճառի կապերով կապուած են իրարու։ Երբ Անատոլուի մէջ երկաթուղի չէր չինուած, ծովեզերքէն մինչեւ 300 քիլոմէթր ներսի երկիրներէ արտաքսութիւն կարելի չէր, մինչ այսօր եռապատիկ աւելի հեռաւոր երկիրներէ արտաքսութիւններ կ'ըլլան։ Նմանապէս հոն ներկրելիին մօտակայ վայրերը առաջուընէ եռապատիկ աւելի հող մշակուած է։ Շատն ու պէտքը ամէն բան նպ տասուր եղանակով կը բարեփոխեն։ Մեր երկրագործին եռամեայ դրութեամբ չմշակելը բնաւ պատճառ մը չէ որ օրական քանի մը հազար ոսկի սպառում ունեցող վաճառք մը երկրին մէջ պատրաստելու ձեռնարկելէ խուսափիլ։

Տիպօվսքի յառաջ բերած պատճառներէն մին ալ՝ երկրին մէջ շաքարի գործարանին մեքենաները վարող արհեստագէտ գործաւորներու չգոյութիւնն է։

Տնտեսական տեսակէտով բազդատարար շատ քիչ կարեւորութիւն ունեցող նիւթեր պատրաստելու համար, Թուրքիոյ գնացած տեղերը հաստատուած են բաւական թիւով գործարաններ, որոնց մեքենաներու յօրինուածքն ու կազմութիւնը՝ շաքարի գործարանին մեքենաներէն նուազ նրբին կամ գանոնք վարելը նուազ դիւրին չեն։ Մինչեւ հիմա երկրին մէջ այդ գործարանները ինչ այսմանեներով որ կը գործածուին, հարկաւ նոյն եղանակով ալ կարելի կ'ըլլայ շաքարի գործարան մը վարել։

Պ. Տիպօվսքի քանի մը պայմաններ ցոյց տուած է շաքարի գործարանի մը յաջողութիւնը ապահովելու համար։

Սակայն թող ներսի մեզ ըսել որ Այդընի վիլայէթը 5 միլիոն հէքթառ տարածութիւն ունի։ 1½ միլիոն հէքթառ հող մշակուած է և դեռ ½ միլիոն հէքթառ մշակելի հող կայ (600 հազար հէքթառ անտառ և 2½ միլիոն հէք. անմշակելի լեռ, և այլն)։ Ըստ Սերոպացի տնտեսագէտներու վկայութեան, այս վիլայէթին ալխարհագրական դիրքը, կլիման, հողին կազմութիւնը, ջուրի ճամբաները, վերջապէս ամէն ինչ միացած են երկրագործական տեսակէտով առաջնակարգ երկիր մը ընելու։ Հոն երկրագործը քիչ շատ ճարտիկ է, 20/25 տեսակ բերքեր կ'արտադրէ ու եւրոպական հրապարակներ կ'արտածէ. վիլայէթին մէջ կան 4 միլիոն արիւտ, փոխադրութեան միջոցները բաւական դիւրին են (2400 քիլոմէթր խճուղի, պարզուղի, 1000 քիլոմէթր երկաթուղի, 1000 քիլոմէթր երկայնութեամբ եօթը գետեր իրենց հիւղերով)։ Այս վիլայէթը ճարտարարուեստի մէջ ալ բաւական յաջողակ է։ 70-80 շոգեշարժ ու ջրաշարժ գործարաններ կան, որոց կը մեքենաներ ու երկրագործական գործիքներ նորոգելու ծառայող։ Կը հարցնենք թէ այս վիլայէթին մէջ, ուր տարին 10 միլիոն քիլօ շաքար կը սպառի, կարելի չէ՞ գտնել յարմար վայր մը գտնել 300 հէքթառ ճակնդեղ մշակելու համար։ Կը պակսի՞ հոն այն պայմանները որոնք անհրաժեշտ են գտնէ մէկ գործարանի մը յաջողութեան ճամբ։

Ի՞նչ ալ ըլլայ պատճառը, չի կրնար մեզի խախտել սա հաստատն թէ Թուրքիոյ մէջ կարելի է հաստատել շաքարի գործարաններ և յաջողութիւնը անվիճելի է, եթէ չափաւոր դրամագլուխով և հաստատուն հիմերով կազմուած ձեռնարկ մը ըլլայ։

Պ. Տիպօվսքի՝ օտար շաքարագործ երկիրներու հետ մրցիլ անկարելի ըլլալուն առարկութիւնն ալ ճիշտ չէ։ Եթէ դեռ պատրաստութիւն չունեցող երկրագործ երկիրներուն՝ երկրագործական ճարտարութեան մը՝ այն է շաքարի արտադրութեան մէջ՝ ամէն պատրաստութիւն ունեցող երկիրներու՝ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ հետ մրցիլը անկարելի ըլլար, պէտք չէր որ Ռուսիա, Ռումանիա, Իտալիա իրենց երկրին մէջ շաքար արտադրելու ու արտածելու իսկ յանձգնելու կ'առարկուի թէ անոնք բրիմներ ունին։ —կը պատասխանենք թէ մենք ալ անոնց դէմ փոխադրութեան ծախսուց, մաքսի զեղչեր ունինք օրինք 12, 14% տարբերութիւն մը կ'ընեն և բաւական են մեր սպառած շաքարը՝ երկրին մէջ արտադրելու։

Վերջապէս շաքարը երկրին մէջ արտադրելու բնական ու բնաւոր արգելք մը չկայ։ Միայն նախաձեռնութիւնն է որ կը պակսի։

Շաքարի խնդրոյն առթիւ Իգտամ եւ Օսմ. Առեւտ. Սենեկի թերթերը կարծիք մը յայտնած էին թէ կարելի է շաքար չինել եղէգէն ալ, որուն մշակութեան համար երկրին մէջ շատ նպաստաւոր վայրեր կան։ Մեր կարծիքով՝ եղէգին մշակութիւնն ալ՝ ճակնդեղին պէս՝ դժուարութիւններ ունի։ Թէեւ հաւատարապէս երկուքէն ալ կարելի է շաքար պատրաստել, բայց աւելի նպաստաւոր է ճակնդեղէն չինելը, որովհետեւ ճակնդեղի մշակութիւնը մեծապէս կը նպաստէ արմտիքի ու կենդանեաց բազմանալուն։ Ֆրանսայի մէջ ճակնդեղ չմշակուած մէկ հէքթառ հողէն կ'ստացուի 20-25 հարիւրական ցորեն՝ մինչ յետոյ 35-37 կիլոն սաանալ։ Նոյնպէս նաեւ գրաւարաւեռութեան մէջ։

Կը կրկնենք թէ մեր երկրին համար մէկէ աւելի տեսակէտներով թէ՝ շատ կարեւոր և թէ՝ միանգամայն շատ կարելի է շաքարը երկրին մէջ պատրաստել, բնա՛ւ զորաւոր արգելք մը չկայ։

Գ. Տիպօվսքի թէեւ բանիմաց եւ հրագործ մըն է, բայց պէտք չէ որ անոր առարկութիւնները մեր վրայ ազդեն, որովհետեւ անիկա վերջին ծայր լոեւեռ է։ Ֆրանս. Առեւտր. Սենեկի թերթին մէջ անոր գրածները կարգացողներ դիտած են անուշադ որ անիկա մէկ դրական բայի տեղ սովորաբար չորս ժխտական բայ կը գործածէ...։

ՎԱՀՐԱՄ

1904 ՅՈՒԼԻՍ 8Ի ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՕՐԻՆԱԳԻԾԸ

ՆԱԲՈՒԼԻ ՔԱՂԱՔԻՆ ՀԱՐՏԱՐԱԿԱՆ ՁԱՐԳԱՑՄԱՆ ՎՐԱՅ

ԴԻԼԻԱՆԻՈՐ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իտալական կառավարութիւնը արտօնուած է Նաբուլի քաղաքին ինպատ ընել կամ զեղչել ճարտարական և արհեստական նախանիւթերու մաքսային և ուրիշ յաւելուածական տուրքերը։

Փոխադրողներու յատուկ ժամանակներ կան, որոնց կը մեքենաներ ու երկրագործական գործիքներ նորոգելու ծառայող։ Կը հարցնենք թէ այս վիլայէթին մէջ, ուր տարին 10 միլիոն քիլօ շաքար կը սպառի, կարելի չէ՞ գտնել յարմար վայր մը գտնել 300 հէքթառ ճակնդեղ մշակելու համար։ Կը պակսի՞ հոն այն պայմանները որոնք անհրաժեշտ են գտնէ մէկ գործարանի մը յաջողութեան ճամբ։

Ի՞նչ ալ ըլլայ պատճառը, չի կրնար մեզի խախտել սա հաստատն թէ Թուրքիոյ մէջ կարելի է հաստատել շաքարի գործարաններ և յաջողութիւնը անվիճելի է, եթէ չափաւոր դրամագլուխով և հաստատուն հիմերով կազմուած ձեռնարկ մը ըլլայ։

Գ. Տիպօվսքի՝ օտար շաքարագործ երկիրներու հետ մրցիլ անկարելի ըլլալուն առարկութիւնն ալ ճիշտ չէ։ Եթէ դեռ պատրաստութիւն չունեցող երկրագործ երկիրներուն՝ երկրագործական ճարտարութեան մը՝ այն է շաքարի արտադրութեան մէջ՝ ամէն պատրաստութիւն ունեցող երկիրներու՝ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ հետ մրցիլը անկարելի ըլլար, պէտք չէր որ Ռուսիա, Ռումանիա, Իտալիա իրենց երկրին մէջ շաքար արտադրելու ու արտածելու իսկ յանձգնելու կ'առարկուի թէ անոնք բրիմներ ունին։ —կը պատասխանենք թէ մենք ալ անոնց դէմ փոխադրութեան ծախսուց, մաքսի զեղչեր ունինք օրինք 12, 14% տարբերութիւն մը կ'ընեն և բաւական են մեր սպառած շաքարը՝ երկրին մէջ արտադրելու։

Վերջապէս շաքարը երկրին մէջ արտադրելու բնական ու բնաւոր արգելք մը չկայ։ Միայն նախաձեռնութիւնն է որ կը պակսի։

Շաքարի խնդրոյն առթիւ Իգտամ եւ Օսմ. Առեւտ. Սենեկի թերթերը կարծիք մը յայտնած էին թէ կարելի է շաքար չինել եղէգէն ալ, որուն մշակութեան համար երկրին մէջ շատ նպաստաւոր վայրեր կան։ Մեր կարծիքով՝ եղէգին մշակութիւնն ալ՝ ճակնդեղին պէս՝ դժուարութիւններ ունի։ Թէեւ հաւատարապէս երկուքէն ալ կարելի է շաքար պատրաստել, բայց աւելի նպաստաւոր է ճակնդեղէն չինելը, որովհետեւ ճակնդեղի մշակութիւնը մեծապէս կը նպաստէ արմտիքի ու կենդանեաց բազմանալուն։ Ֆրանսայի մէջ ճակնդեղ չմշակուած մէկ հէքթառ հողէն կ'ստացուի 20-25 հարիւրական ցորեն՝ մինչ յետոյ 35-37 կիլոն սաանալ։ Նոյնպէս նաեւ գրաւարաւեռութեան մէջ։

Կը կրկնենք թէ մեր երկրին համար մէկէ աւելի տեսակէտներով թէ՝ շատ կարեւոր և թէ՝ միանգամայն շատ կարելի է շաքարը երկրին մէջ պատրաստել, բնա՛ւ զորաւոր արգելք մը չկայ։

Գ. Տիպօվսքի թէեւ բանիմաց եւ հրագործ մըն է, բայց պէտք չէ որ անոր առարկութիւնները մեր վրայ ազդեն, որովհետեւ անիկա վերջին ծայր լոեւեռ է։ Ֆրանս. Առեւտր. Սենեկի թերթին մէջ անոր գրածները կարգացողներ դիտած են անուշադ որ անիկա մէկ դրական բայի տեղ սովորաբար չորս ժխտական բայ կը գործածէ...։

ՎԱՀՐԱՄ

ԳԾԳԾՈՆ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ,,Ի 1

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ ԵՒ ՏՌԱՄԱՔԻՔ ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒԱՐԱՆԻՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

ՀՆԴԻԿՆԵՐԸ

ՀԵՂԻՆԱԿ ԼԻՒՍԱԲԱՂ ԷՄԱՌ

Ա.

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ

Հարաւային Ամերիկայի ամէնէն վարի ծայրը, Պարպարայի ծովածոցին յրկակայքը եւ Հօրն հրուանդանին մօտերը որսի գացած էինք երկու ընկերներով, երբ յանկարծ յարձակում կրեցինք անցագի նիսավայրերի ցեղէ մը, Բաղակոնիացիներէն, որոնք կալանեցին և առեւանգեցին մեզ։ Հավրէն Նաւ նստած էինք այս ջուրերուն մէջ կէս որսալու համար և երբ բաւական բարձր խարակի մը առջեւ ցամաք ելած էինք, այն առեն էր որ առեւանգուեցանք։ Մեր նաւը, տեսնելով որ այլ եւս յոյս չկայ մենք և մեզ գտնելու համար իր խուզարկութիւնները ի դերու ելած էին, առագաստը պարզած և հեռացած էր այդ ամայի եզերքէն ուր անյայտ եղած էին իր մարդոցմէ երեքը։

Սիրտս անձկալիր սեղմում մը ունեցաւ և ալքերս արցունքով լեցան, երբ տեսայ որ հորիզոնին վրայ կ'անհետանար առագաստանաւը, որուն մէջ այնչափ երջանիկ էի երկու տարիէ ի վեր, սիրելի և համակրելի բարեկամներու հետ։ Երբ ծովը իր ամայութիւնը գաւ, յուսահատութենէս ինքզինքս գետին նետեցի, անիծելով ճակատագիրս և բախտս որ այսպէս վայրենիներու ձեռք կը ձգէր զիս։ Բայց ահուելի դիպուած։ Այն նաւը որուն հեռացումը կ'աւղէի, աւելի դառն ճակատագրի մը ենթարկուեցաւ քան ես որ վայրենիներուն թաթն էի անցած, և իր վախճանը անթափանցելի գաղտնիքի մը մէջ պարուրուեցաւ...։

Երկու ժամ եաքը, ամբողջովին մերկացուցած էին մեզ և իրենց ձիերուն պոչին կապած, մարակի հարուածներով երկրին խորերը կը քաշկռտէին մեզի։

Բաղակոնիացիները, որոնց մասին այնքան սարսռելի առասպելներ լսած էի, բոլոր վայրենաւն ցեղերու պէս թափառական եւ աղքատ կեանք մը կ'անցընէին, կենալով հոն ուր իրենց ձիերուն համար թարմ խոտ կը գտնէր և ամենամեծ զրկանքներու կը հանդուրժէին անտրտունջ։ Այս վայրենիները, որոնք բարբարոսութեան խորխաւորին մէջ կը գտնուէին, բաղդատաբար նուազ դաժան կը վարուէին մեզի հետ։ Եւ սակայն մեր վարած այս կեանքը անտելի էր, ա՞յնքան անտելի որ մեր առեւանգումէն վեց ամիս եաքը ընկերներէս մին խենթեցաւ եւ միւսը յուսահատութենէն անձնասպան եղաւ։

Ամբողջ 14 ամիսներ,—14 դարե՞ր—անցան այսպէս ժամէ ժամ, վայրկենէ վայրկեան, հոգեկան անգթրում և սարսափելի տաժանքներու մէջ, զարս ա՛յ մէկ մարդկային լեզու կրնայ բացատրել։ Իմ համակերպութիւններս և ուրախութիւնս բոլորովին Թուլցուցին վայրենիները։ որոնք իրենց հետ որսի կը տանէին զիս և ես սովորած էի վայրի ձիերու վրայ հեծնելու և արշաւելու այն գաղտնիքը որ Բաղակոնիացիներուն միայն յատուկ է։ Այս որսերու միջոցին էր որ միքաս դրած էի փախչիլ։

Թէ կարգքս կը խարտակուէր հեծեծանքներուս տակ և արցունքներս կը թափէին հրապարը ալքերէս։ Բանի՞ քանի անգամներ տկարացայ, քանի՞ քանի անգամներ խորհեցայ անձնասպան ըլլալ կրակին մէջ նետելով ինքզինքս, բայց ամէնէն վճռական վայրկենին՝ ազատման յոյսը կը շողար և ես կ'զգեւորուի,

Ամբողջ 14 ամիսներ,—14 դարե՞ր—անցան այսպէս ժամէ ժամ, վայրկենէ վայրկեան, հոգեկան անգթրում և սարսափելի տաժանքներու մէջ, զարս ա՛յ մէկ մարդկային լեզու կրնայ բացատրել։ Իմ համակերպութիւններս և ուրախութիւնս բոլորովին Թուլցուցին վայրենիները։ որոնք իրենց հետ որսի կը տանէին զիս և ես սովորած էի վայրի ձիերու վրայ հեծնելու և արշաւելու այն գաղտնիքը որ Բաղակոնիացիներուն միայն յատուկ է։ Այս որսերու միջոցին էր որ միքաս դրած էի փախչիլ։

(Շարունակելի)

Զեռնարկութեան հայթիները վաւերացուելու համար պիտի մատուցուին ներքին գործոց Նախարարին։

Զուտ շահը պիտի յատկանայ Հեռնարկին զարգացման և մանաւանդ եւլեկտրական օժի գինը զեղչելու։

Ոյժի բաշխումը ցերեկ առեն պիտի կատարուի մի միայն յոգուտ Նաբուլիի ճարտարարուեստաներուն, իսկ գիշերը կրնայ օ՛ և է նպատակի համար ծախսուիլ ուրիշներուն, եթէ ուզեցայ։

Ա անդից Սնտուկը Նաբուլիի Քաղաքապետութեան փոխ պիտի տայ աշխատութեանց կատարման անհրաժեշտ դրամագլուխները, քանի մը վճարքներով։ Իւրաքանչիւր վճարքի թուականէն սկսեալ մինչեւ տասն տարի Նաբուլի քաղաքը միայն տոկոսը պիտի վճարէ, իսկ յաջորդ քառասուն տարիներուն մէջ պիտի վճարէ թէ՛ տոկոսը և թէ համապատասխան դրամագլխին գլխավճարի բաժինը։

Հանրային շինութեանց Նախարարութեան եւմտայոյին արտասովոր բաժինէն 12½ միլիոն ֆր. պիտի լուսկանայ Նաբուլիի նաւահանգստին ընդարձակման աշխատութեանց համար։

Օրինագծով մը որ 1905—906 տարեշրջանին մէջ պիտի ներկայացուի Մարդարանին, արտօնութիւն պիտի արուի մեծ գումար մը ծախսելու և նոր չէնքեր, նոր ճարտարներ չինելու, որպէսզի թէ՛ տեղական և թէ արտաքին ընդհանուր վաճառականութեան պահանջմանց գոհացում տրուի։

Օրինագիծը ունի նաեւ ուրիշ քանի մը տրամադրութիւններ զորս զանց ըրինք, զուտ տեղական հանգամանք մը ունենալնուն պատճառաւ։

Օրինագիծը ստորագրած են Իտալիոյ թագաւորը և Ճօլիդդի, Լուցադդի, Դէլէանօ, Օրլանտօ, Բաւա և Բոնճիգդի նախարարները։

Վէքթոր Էմմանուէլ թագաւոր կը հրամայէ Իտալիոյ օրէնքներուն և արքայական հրամանագրերու հաւաքածոյին մէջ անցընել այս օրինագիծը և հաղորդել զայն որոնց որ անկ է, պետական օրէնք մը ճանչցուելու համար։

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԽԱՐԴԱԽՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Թերթերը գրեցին որ Թուրքիոյ հռչակաւոր անկուտ չամիչը խարդախութեան մը առարկայ եղած է Ֆնաս երկրին վաճառականութեան։

Այս խնդիրը շատ կարեւոր է եւ կ'արժէ քիչ մը ընդարձակ կերպով խօսիլ վրայ։

Ինչպէս կը յիշուի, քանի մը տարի առաջ ալ աֆիոնը խարդախուեցաւ եւ հետեւաբար անոր վայելած համբաւը կորսնցաւ սպառող հրապարակներուն վրայ և հանրային հարստութիւնը վնասուեցաւ։ Բարեբաղդաբար Օսմ. կառավարութիւնը միջամտելով, ազդու անօրինութիւններ ի գործ դրաւ որով եւրոպական հրապարակներուն նախկին վստահութիւնը վերահաստատուեցաւ յօգուտ երկրին վաճառականութեան։

Այս անգամ ալ անկուտ չամիչը նոր թագաւոր եղած է խարդախութեան։ Իր թէ չբաւէն քանի մը տարիէ ի վեր մեր ազգայիններուն, յանձնակատարներուն և վաճառականներուն միջոցներ անկուտ չամիչի հրապարակներուն կոյսին վիճակին պատճառաւ, տնտ քանի մը պարտեր, իրենց անձնական շահը ընդհանուրին վնասուելուն մէջ փնտռելով։ առեւտրական ընկերութիւն մը կազմած են և հին ու նոր բերքերէն ստորին չամիչները զատելով հաւաքելով, քիմիական բաղադրութեամբ մը, ընտիր չամիչներուն տառնձնայատուկ ոսկի գոյնը կուտան ու Եւրոպա կը ղրկեն ատան ատան։

Այս անուղիղ ընթացքը երկու կերպով կը վնասէ մեր չամիչի վաճառականութեան։ Նախ՝ կեղծ գոյնով մը ներկուած ստորին չամիչներուն չատ ատան ծախսիլը ի հարկէ պիտի կտրէ նաեւ գինը այն միւս ընտիր չամիչներուն որոնք ինքնանէն ոսկի գոյն մը ունին և մեծ դժուարութիւններով կ'արտադրուին։ Երկրորդ՝ սպառող հրապարակները։ իմանալով որ խարդախութեան մը զոհ կ'ըլլան, բնականաբար յուսի տպաւորութիւն մը պիտի կրեն և մեր ընտիր չամիչները, իրենց վայելած արդարացի համբաւը ու արժէքը պիտի կորսնցնեն։ Այս կերպով թէ՛ ժողովուրդը թէ երկրին եւմտական գանձը պիտի վնասուին։

Օսմ. կառավարութիւնը անուշադիր պիտի արգիլէ այս առեւտրական խարդախութիւնը որ կը սպառնայ վնասել Թուրքիոյ վաճառականութեան մէկ կարեւոր և արդիւնաւոր ճիւղին։

ՍԻՄՈՆ ՋԵՕՄԼԷՔՃԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅԱԲԵԱՆ